

pagkabalisa ko hanggang di ito naganap! ⁵¹ Sa akala ba ninyo'y dumating ako para magbigay ng kapayapaan sa lupa? Hindi, sinasabi ko sa inyo, kundi paghihiwa-hiwalay! ⁵² Sapagkat mula ngayo'y magkakahati-hati ang limang nasa isang sambahayan, tatlo laban sa dalawa at dalawa laban sa tatlo; ⁵³ magkakahati-hati sila: ama laban sa anak na lalaki at anak na lalaki laban sa ama, ina laban sa anak na babae at anak na babae laban sa ina, biyenang babae laban sa kanyang manugang na babae at manugang na babae laban sa biyenang babae.”

• ⁵⁴ Sinabi rin ni Jesus sa mga tao: “Kapag nakita ninyong tumataas ang ulap sa kanluran, kaagad ninyong sinasabi, ‘Ulan,’ at ganoon nga ang nangyayari. ⁵⁵ At kung umiihip naman ang hangin galing timog, sinasabi ninyong ‘Magiging napakainit,’ at nangyayari nga ito. ⁵⁶ Mga mapagkunwari! Nabibigyan ninyo ng ka-

hulugan ang anyo ng lupa at langit pero bakit hindi ninyo sinusuri kung ano ang panahong ito?

⁵⁷ At bakit hindi kayo mismo ang maka-pagpasya kung ano ang tama? ⁵⁸ Sa pagpunta mo sa maykapangyarihan kasama ng kalaban mo, sikapin mong makipag-areglo sa kanya sa daan; baka iharap ka sa hukom, at ibigay ka naman ng hukom sa pulis para ipakulong sa bilangguan. ⁵⁹ Sinasabi ko sa iyo: hindi ka makalalabas doon hanggang hindi mo nababayaran ang kahuli-hulihang sentimo.”

Ang puno ng igos na walang bunga

13 • ¹ Dumating naman ang ilang tao na nagbalita kay Jesus ng nangyari sa Templo. Ipinapatay nga ni Pilato ang mga taga-Galilea at nahalo ang kanilang dugo sa mga handog nila. ² Sinabi ni Jesus sa kanila: “Sa akala ba ninyo'y mas makasalanan ang mga taga-Galileang iyon kaysa lahat ng mga taga-

sa maluwalhati at walang hanggang buhay. Para na ring ipinagpapauna ito kapag binibinyagan tayo bilang Kristiyano (Rom 6:3-5).

Dumating ako para magbigay ng... paghihiwa-hiwalay. Sumusunod dito ang mga salita ni Jesus na lubhang nakaliligalig sa mga naghahangad ng kapantagan sa piling niya. Pinagwawatak-watak ni Jesus ang mga bansa (tingnan ang paliwanag sa Juan 10:1-4), mga pamilya at mga grupong panlipunan. Kadalasa'y relihiyon ang gustong gawing semento sa pagkakaisa ng bansa o kapayapaan sa pamilya. Totoo nga na bahagi ng kapayapaan at pagkakaunawaan ang pananampalataya pero inihihawalay rin nito ang nabubuhay sa katotohanan mula sa lahat, kamag-anak man o kaibigan, na hindi puwedeng makibahagi sa lahat ng pinakamahalaga para sa tunay na sumasampalataya. Malimit ay napakasakit ang sugat at eskandalo ng pagkakawatak-watak na ito para sa ating mga kamag-anak kayat sila ang nagiging mga tagausig natin.

Hindi inihahatid ng Ebanghelyo ang daigdig na ito sa isang paraiso sa lupa kundi hinahamon itong lumago at mamunga. Inilalantad sa liwanag ng kamatayan ni Jesus ang anumang natatago sa mga puso (Lc 2:35); ibinubunyag din nito ang kasinungalingan at karahasan ng pagpapagalaw sa ating mga lipunan tulad ng ginawa nito sa lipunang Judio sa panahon ni Jesus.

• ⁵⁴. *Kapag nakita ninyo ang ulap.* Sapat na ang mga palatandaang nakikita kay Jesus para maintindihan ng lahat na ngayon na ang oras na

ibinalita ng mga propeta kung kailan dapat magbago ang mga tao at kilalanin ng Israel ang kanyang Tagapagligtas: lubhang huli na ang bukas (b. 57-59).

Sa pagpunta mo sa maykapangyarihan. Sa Ebanghelyo ni Mateo (5:23), pagkakasundo ng mga magkakapatid ang tinutukoy dito. Ginagamit naman ni Lucas ang pangungusap na ito tungkol sa ating pagbabalik-loob. Papunta tayo sa paghuhukom ng Diyos at gaya rin ito ng pagpunta sa mga maykapangyarihan; kaya dapat nating samantalain ang panahong ibinibigay sa atin para ayusin ang ating sitwasyon. Huwag nating sayangin ang sandaling ito na maaari tayong maligtas sa Paghuhukom, sa paniwala sa mensahe ni Kristo.

• **13.1** *May nagbalita kay Jesus...* Tungkol sa isang pag-aalsa ng mga taga-Galilea sa patyo ng templo at ang agad na pagkilos ng mga bantay na Romano na nakapuwesto sa isang kalapit na kuta. Hindi nila iginalang ang sagradong pook na nakareserba lamang para sa mga Judio at nagpadanak sila ng dugo sa banal na lugar.

Hinihintay ng mga nagkukuwento ng pangyayari na magpapahayag si Jesus ng kanyang pakikiisa bilang makabayan at relihiyosong tao, sa harap ng pagpaslang na ito sa kanyang mga kababayan at sa pagkakasalang ginawa sa Diyos. Pero ayaw pansinin ni Jesus ang mga isyung ito: tulad ng dati, ipinapakita niyang mas nabubuhos ang pansin ng mga tao sa mga bagay na makatao kaysa makadiyos, at saka niya tinatawag ang kanilang pansin sa talagang importante:

Galilea dahil sila ang nagdusa? ³Hindi. At sinasabi ko sa inyo: kung hindi kayo magbabago, mapapahamak din kayong lahat.

⁴Gayon din naman sa namatay na labingwalong taong nabagsakan ng tore sa Siloe, sa akala ba ninyo'y mas may utang sila sa Diyos kaysa lahat ng naninirahan sa Jerusalem? ⁵Sinasabi ko: hindi, pero kung hindi kayo magbabago, mapapahamak din kayong lahat."

⁶At sinabi ni Jesus ang talinhagang ito: "May taong may isang puno ng igos sa kanyang ubasan. At pumunta siya para maghanap ng mga bunga pero wala siyang nakita. ⁷Kaya sinabi niya sa nag-aalaga ng ubasan: "Tatlong taon na akong pumaparito sa paghahanap ng mga bunga sa punong-igos na iyan at wala akong nakita. Putulin mo iyan at pam-

pasikip lang sa lupa.' ⁸Ngunit sumagot sa kanya ang tauhan: 'Ginoo, pabayaan mo na siya ngayong taon. Maghuhukay ako sa paligid nito at lalagyan ng pataba. ⁹Baka sakaling mamunga siya ngunit kung hindi'y saka mo siya putulin."

Panggagamot sa Araw ng Pahinga

• ¹⁰Nagtuturo siya sa isang sinagoga sa Araw ng Pahinga, ¹¹at may isang babae roon. Labingwalong taon na siyang may espiritung nagbibigay-sakit; nagkakanakanda na siya at di makatingala. ¹²Pagkakita sa kanya ni Jesus, tinawag siya nito at sinabi: "Babae, lumaya ka sa iyong sakit." ¹³Ipinatong nito sa kanya ang mga kamay at agad na nakatayo nang tuwid ang babae at nagpuri sa Diyos.

mararahas na tao ang mga makabayang taga-Galileang iyon na tulad lamang ng mga sundalong Romanong pumatay sa kanila. Sa sandaling 'yon, tinatawag ng Diyos ang lahat sa pagbabago na kinasasandigan mismo ng pagkaligtas nila para mabuhay. Sa gayong karahas na sitwasyon, walang anumang malalabasan ang maliit at aping bayang Judio maliban sa pananampalataya. Gumagawa naman ito sa pamamagitan ng diwa ng pagpapatawad.

MGA PARUSA NG DIYOS

Kung meron tayong kapitbahay na inaakala nating isang napakasamang tao at abut-abot ang kanyang mga "kamalasan" sa buhay, agad nating nasasabing pinarusahan siya ng Diyos. At kung tayo naman ang minamalas itinatanong natin: "Anong kasalanan ba ang nagawa ko para parusahan ng Panginoon?"

Kung madali para sa atin ang magsalita tungkol sa mga parusa ng Diyos, dahilan ito sa dalawang pagkakamali natin:

- una, akala nati'y kagaya ng katarungan ng tao ang katarungan ng Diyos at naniniwala tayong alam natin kung sino ang mga dapat niyang parusahan;
- ikalawa, lubos nating binabale-wala ang kabilang buhay at iniisip nating sa buhay na ito dapat parusahan (o gantimpalaan) ng Diyos ang mga tao.

Sa totoo'y nakatagpo na natin ang Ama sa kanyang Anak na si Jesus. Itinuturo sa atin ng paraan ng pagkilos ni Jesus na hindi gaya ng sa atin ang katarungan ng Diyos Ama. Ganap at lubos ang Ama: *pinasisikat niya ang araw sa masasama at mabubuti, at pinaaulan sa mga matuwid at mga makasalanan* (Mt 5:45).

Totoo ngang binabalaan tayo ng Diyos sa pamamagitan ng mga tanda. Ngunit hindi laging pinagba-

balik-loob ng Diyos ang mga makasalanan sa pagpapadala sa kanila ng mga kamalasan. Kung minsa'y isang di-inaasahang biyaya pa ang lumilito sa atin kayat napapahiya tayo at ating sinasabi: "Labis-labis pa rin ang pagkalinga sa akin ng Diyos sa kabila ng aking kagaguhan." Ganito ang nangyari kay Zakeo (Lc 19:1). Ganyan tayo binibigyan ng Diyos ng maraming babala para tingnan natin ang ating pamumuhay at malamang patungo tayo sa kapahamakan dahil sa iresponsabilidad at pagkamakasarili.

Sa totoo'y iisa lamang ang parusa ng Diyos, at ito'y ang maiwala siya magpakailanman.

Kaya bakit napakaraming nababanggit sa Matandang Tipan tungkol sa mga parusa ng Diyos? Sapagkat mga taong kulang pa sa katotohanan ng relihiyon ang kinakausap ng Biblia. Dahil hindi pa nila alam ang tungkol sa kabilang buhay, kailangang mangusap sa kanila tungkol sa mga parusa ng Diyos sa buhay na ito para maniwala sila sa katarungan ng Diyos. At siguradong pinarami rin ng Diyos ang mga tanda ng kanyang di-pagsang-ayon sa mga makasalanan para patatagin ang pag-asa ng mabubuti.

• 10. Ginagamit ng mga Judio ang salitang *kalagan* para sabihing pinatawad na ang sinuman sa kanyang kasalanan o parusa. Nangangahulugan din ito ng pagpapaalpas sa isang hayop sa pamatok nito. Si Jesus ang nagkakalag sa tao at nag-aanyaya sa ating sundan ang kanyang halimbawa.

Hindi tayo dapat magtaka sa galit ng pangulo ng sinagoga: kung hindi niya nagawang paginhawahin ang kapatid niyang may sakit, tiyak na naramdaman niyang nasapawan siya ng ginawa ni Jesus. Di ba't nagkakaganito rin tayo? Pero di kailanman naisip ni Jesus na humingi muna ng permiso sa mga nasa kapangyarihan para magligtas ng tao.

¹⁴Nagalit ang pangulo ng sinagoga dahil nagpagaling si Jesus sa Araw ng Pahinga kaya sinabi niya sa mga tao: “May anim na araw para magtrabaho kaya sa mga araw na iyon kayo pumarito para mapagaling, hindi sa Araw ng Pahinga!”

¹⁵Sinagot siya ng Panginoon: “Mga mapagkunwari, hindi ba kinakalagan ng bawat isa sa inyo ang kanyang baka o asno mula sa sabsaban nito sa Araw ng Pahinga at inilalabas para painumin? ¹⁶At isang babae naman ang narito na anak ni Abraham na labingwalong taon nang iginapos ni Satanás. Di ba siya dapat kalagan sa Araw ng Pahinga?”

¹⁷Napahiya ang lahat niyang kalaban pagkarinig sa kanya pero nagalak naman ang mga tao sa lahat ng kahanga-hangang ginagawa ni Jesus.

Dalawang talinhaga

(Mt 13:31; Mc 4:30)

- ¹⁸Sinabi pa ni Jesus: “Ano ang katulad ng kaharian ng Diyos? Sa ano ito maikukumpara? ¹⁹Tulad ito sa buto ng mustasa na kinuha ng isang tao at itinanim sa kanyang hardin: lumaki, naging parang puno at *sumisilong sa kanyang mga sanga ang mga ibon ng langit.*”

²⁰At sinabi niya uli: “Sa ano ko ikukumpara ang kaharian ng Diyos? ²¹Katulad ito ng lebadura na kinuha ng isang babae at ibinaon sa tatlong takal ng harina hanggang umalsa ang buong masa.”

Ang makipot na pintuan

- ²²Dumaan si Jesus sa mga lunsod at mga nayon, na nagangaral habang papunta siya sa Jerusalem. ²³May nag-

tanong sa kanya: “Panginoon, kakaunti nga ba ang maliligtas?” At sinabi ni Jesus sa mga tao: ²⁴“Magpumilit kayong pumasok sa makipot na pintuan sapagkat sinasabi ko sa inyo: marami ang gustong pumasok at di makapapasok. ²⁵Kapag tumindig na ang may-ari ng bahay at naisara na ang pinto, tatayo kayo sa labas na kumakatok at magsasabing ‘Panginoon, buksan mo kami.’ Sasagot naman siya sa inyo: ‘Hindi ko alam kung tagasaan kayo.’

²⁶Kaya sasabihin ninyo: ‘Kami ang kumain at uminom na kasalo mo, at sa aming mga lansangan ka nangaral.’ ²⁷Pero sasagutin niya kayo: ‘Hindi ko alam kung tagasaan kayo. *Lumayo sa akin, kayong mga gumagawa ng masama.*’ ²⁸Naroon ang iyakan at pag-ningalit ng mga ngipin pagkakita ninyo kina Abraham, Isaac, Jacob at sa lahat ng propeta sa kaharian ng Diyos, at ipagtabuyan naman kayo sa labas. ²⁹At makikisalo naman sa Kaharian ng Diyos ang mga darating mula sa silangan, kanluran, timog at hilaga. ³⁰Oo, may mga huli ngayon na mauuna at may mga una na mahuhuli.”

³¹Nang sandaling iyo’y dumating ang ilang Pariseo at binalaan siya: “Umalis ka rito at pumunta sa ibang lugar. Gusto kang ipapatay ni Herodes.” ³²Sinabi naman ni Jesus: “Puntahan ninyo ang musang na ’yon at sabihin sa kanya: ‘Ngayon at bukas ay nagpapalayas ako ng mga demonyo at nagpapagaling at nasa ikatlong araw ang katapusan ko.’ ³³Subalit dapat akong maglakad ngayon, bukas at sa susunod na araw sapagkat

• 18. Tingnan ang paliwanag sa Mateo 13:31. Sa pagtatapos ng kanyang ministeryo sa Galilea, nananawagan si Jesus sa pagkakaroon ng optimismo: kahit di gaano ang naging mga resulta, may naipunla na at tumutubo na ang Kaharian ng Diyos.

• 22. Tingnan ang paliwanag sa Mateo 7:13. *Kakaunti nga ba ang maliligtas?* Walang kuwen-

tang tanong ito para kay Jesus. Ang dapat itinanong ay kung nakinig ang Israel sa tawag ng Diyos at kung tinatahak nito ang makitid na daang magliligtas dito.

Ang mga darating mula sa silangan, kanluran, timog at hilaga (b. 29). Sasampalataya sila mula sa lahat ng lupain at papasok sa Iglesya, samantalang karamihan naman sa mga Judio ang nananatili sa labas nito.

hindi bagay na mamatay sa labas ng Jerusalem ang isang propeta.

Kawawa ka, Jerusalem

• ³⁴ Jerusalem, Jerusalem! Pinapatay mo ang mga propeta at binabato ang mga sinugo sa iyo. Gaano kadalas kong ginustong tipunin ang iyong mga anak gaya ng pagyupyop ng inahin sa kanyang mga sisiw pero tumanggi ka nga. ³⁵ Ngayon, iiwanan ang inyong Bahay. Sinasabi ko nga sa inyo na hindi na ninyo ako makikita hanggang di sumasapit ang panahon na sabihin ninyo: *Mapalad ang dumaringating sa nagan ng Panginoon.*”

14 ¹Isang Araw ng Pahinga, pumasok si Jesus sa bahay ng isang pinuno ng mga Pariseo para kumain, at minamanmanan naman nila siya. ²Nasa harap niya roon ang isang taong minamamas ³kaya nagtanong si Jesus sa mga guro ng Batas at mga Pariseo: “Puwede bang magpagaling sa Araw ng Pahinga o hindi?” ⁴Hindi sila umimik kaya hinawakan ni Jesus ang maysakit, pinagaling ito at saka pinauwi.

⁵ Pagkatapos ay sinabi niya sa kanila: “Kung mahulog sa balon ang anak o ang baka ng isa sa inyo, di ba’t agad niya itong iniaahon kahit na Araw ng Pahinga?” ⁶At hindi nila siya nasagot.

• 34. Tingnan ang paliwanag sa Mateo 23:37. Dumating si Jesus hindi para “magligtas ng mga kaluluwa” gaya ng paniwala ng marami ngayon. Sa halip ay nagbukas siya ng mga bagong daan para sa pamayanan ng mga bansa at para sa mga tao. Kung nakinig lamang ang mga Judio, hindi sana lumubha ang mga hidwaang panlipunan at pampulitika na humantong sa pag-aalsa noong taong 66 A.D. at sa pagkawasak ng Jerusalem noong 70 A.D.

• 14.7. Pinalalawak dito ni Jesus ang isang kasabihan sa Biblia na nag-aanyaya sa ating maging simple sa mga pagtitipong panlipunan (Kas 25:6-7). Sa paggamit niya nito, itinuturo niya sa atin ang bagong paraan ng pamumuhay at pagsasamahang nababagay sa mga anak ng Diyos. Sa anumang larangan ng gawain ng tao, pabayaang lamang natin ang iba na sila ang maghanap sa unang puwesto

Ang mga unang puwesto

• ⁷May talinhaga siyang sinabi nang mapuna niyang pinipili ng mga inimita ang mga unang puwesto: ⁸“Kung anyayahan ka sa isang kasalan, huwag kang lumagay sa unang puwesto. Baka may kinumbidang mas importante kaysa iyo, ⁹at darating ang kumumbida sa inyong dalawa para sabihing ‘Ibigay mo sa kanya ang puwestong ito.’ Kaya mapapahiya ka’t pupunta sa huling puwesto.

¹⁰Sa halip, kung anyayahan ka, sa huling puwesto ka pumunta sapagkat pagdating ng kumumbida sa iyo, sasabihin niya sa iyo: ‘Kaibigan, lumapit ka pa.’ Kaya mapararangalan ka sa harap ng lahat ng inanyayahan. ¹¹Sapagkat ibababa ang lahat ng nagpapakataas at itataas ang nagpapakababa.”

• ¹²Sinabi naman ni Jesus sa nag-anyaya sa kanya: “Kung maghahanda ka ng tanghalian o hapunan, huwag mga kaibigan mo o mga kapatid mo o mga kamag-anak o mayayamang kapitbahay ang iyong kumbidahin, baka kumbidahin ka rin nila at susuklian ka. ¹³Kung maghahanda ka, mga dukha, mga balewala, mga pilay at mga bulag ang kumbidahin mo. ¹⁴At magiging mapalad ka dahil hindi ka nila masusuklian ngunit sa

habang tinatapakan nila ang kapwa. Alam naman natin na hindi ang nakikita ang mahalaga. Tinawag tayo ng Diyos na magtrabaho para sa pamayanan at para sa kanya. Alam niya kung paano itataas ang mga mababang-loob at ilagay sila sa gusto niyang paglagyan sa kanila.

At saka pagpunta natin sa Kaharian ng langit mula sa Iglesya dito sa lupa, magkakaroon ng mga pagkakalagan sa mga nasa unang puwesto; at hindi nangangahulugan na mas mauuna tayo sa ating mga kasamahang hindi nagsisimba o sa mga nakagawian na nating tuligsain. Baka maging mas mababa pa kaysa isang matandang tindera ng diyaryo ang isang naging papa, obispo o kilalang “Katoliko”.

• 12. Hangad nating lahat na mapalapit sa mga mas mataas kaysa atin dahil iniisip nating mas may mapapala tayo kung konektado sa mga nakatataas sa

pagkabuhay ng mga mabuti ka susuklian.”

Minsa’y may naghanda

(Mt 22:1)

• ¹⁵ Nang marinig ito ng isa sa mga kasalo, sinabi niya kay Jesus: “Mapalad ang makakasalo sa bangkete ng kaharian ng Diyos!”

¹⁶ Sumagot si Jesus: “May isang taong naghanda ng isang malaking bangkete at marami siyang kinumbida. ¹⁷ Sa oras ng handaan, pinapunta niya ang kanyang katulong para sabihin sa mga imbitado: ‘Tayo na’t handa na ang lahat.’ ¹⁸ Ngunit parang sabay-sabay namang nagdahilan ang lahat. Sinabi ng una: ‘Bumili ako ng bukid at kailangan kong pumunta para tingnan iyon. Pasensya ka na.’ ¹⁹ Sinabi naman ng isa: ‘Bumili ako ng limang pares na bakang pang-araro at pasu-

subukan ko ang mga ito. Pasensya ka na’ ²⁰ Sinabi ng isa pa: ‘Bagong kasal ako kaya hindi ako makakapunta.’

²¹ Pagbalik ng katulong, ibinalita niya ang lahat ng ito sa kanyang panginoon. Galit na galit ang maysambahayan at sinabi sa kanyang katulong: ‘Pumunta ka agad sa mga liwasan at mga lansangan ng lunsod, at papasukin mo rito ang mga dukha, mga bale-wala, mga bulag at mga pilay.’

²² At pagkatapos ay sinabi ng katulong: ‘Nagawa na ang ipinag-utos mo at may lugar pa rin.’ ²³ Sumagot sa kanya ang panginoon: ‘Lumabas ka sa mga daan at mga bakuran at pilitin mong pumasok ang mga tao para mapuno ang bahay ko. ²⁴ Sapagkat sinasabi ko sa inyo: walang sinuman sa mga ginoong iyon na kinumbida ko ang makatitikim ng aking handa.’”

atin kaysa mga mas mababa sa atin. Itinuturing pa nga nating simula ng magandang edukasyon ang turuan ang mga batang lumayo sa mga kasamahan nilang may “masasamang ugali” (sabihin na natin ang totoo – ‘yong mga hindi naman makatutulong sa kanilang magkaroon ng magandang lugar sa lipunan).

Isa sa mga pangunahing sanhi ng kawalang-katarungan ang itinuturo ng babala ni Jesus. May bahagi tayong lahat sa kasalanan sa pagdidisyon natin kung kanino mas kapaki-pakinabang na makisama. Kaya naman nagsisikap ang lahat na makaakyat sa mas mataas at lagi na lamang naiwan ang mahihina na nag-iisa at walang kalaban-laban.

Tiyak na magtataka tayo kung makita nating mas binibigyan pa ng atensyon ng mga opisyal ng gobyerno ang mga nakadamit nang simple, o makita kayang unang nabigyan ng tubig at kuryente ang pinakapobreng mga baryo kaysa lugar ng mga maykaya, o makitang pumupunta sa mga baryo ang mga doktor para doon manggamot.

ANG PAGDADAHILAN

• 15. Madalas mabanggit sa Matandang Tipan ang bangketeng ihahanda ng Diyos para sa mabubuting tao, sa kanyang mga lingkod, sa pagdating niya para itatag ang kanyang Kaharian. Malimit din namang tinatalakay ni Jesus ang temang ito dahil ang bangkete ang kumakatawan sa pagkakabuklod ng mga banal. Malaki ang pagkakahawig ng talinhagang ito sa isinasalaysay sa atin ni Mateo sa 22:1.

Mapalad ang makakasalo sa bangkete ng Kaharian ng Diyos, sabi ng kausap ni Jesus. Hindi siguro nito

naisip na para makibahagi sa piyestang walang hanggan, kailangang sumagot muna sa tawag ng Diyos na nag-aanyaya sa ating magkabuklod sa Iglasyang kanyang pamayanan at itayo ang isang mas mapagmahal na daigdig.

Hindi makakasalo ng iba sa Kaharian ng Diyos ang lumalayo ngayon sa kanyang mga kapatid.

Ibinibigay sa atin ang mga dahilan kung bakit hindi pinagbigyan ng mga imbitado ang tawag sa Panginoon nang tawagin niya silang magtayong kasama niya ng isang mas nagkakabuklod na daigdig. Bumili ako ng bukid... bagong kasal ako... Magagandang dahilan ang lahat ng ito. Subalit hindi dapat maging salungat ang mga pangangailangang pampananalapi ng pamilya sa pampamayanang pagkilos ni hadlangan ang pakikilahok natin sa pamayanang Kristiyano. Kadalasa’y ang mga may mataas na pinag-aralan pa ang nagiging paralisado at ayaw kumilos dahil sa mga hinihingi ng isang “masayang tahanan” na may edukadong mga anak. Sa pakikilahok lamang ng mabuting Kristiyano sa buhay ng Iglasya, naaabot niya ang mas malawak na kultura at pakikipag-ugnayan sa lahat ng klase ng tao. Mabuti ang lahat ng ito. Ngunit kung hindi natin didisiplinahin ang ating sarili, mawawalan tayo ng interes sa Kaharian ng Diyos.

Papasukin ang mga dukha... piliting pumasok ang mga tao sa aking Iglasya, obligahin din silang gampanan sa lipunan ang papel na angkop sa kanila. Ang mga dukha at mga latak ng lipunan ang inaasahan ng Diyos para panatiliin sa daigdig ang mga paghahangad ng kapayapaa’t katarungan, para gisingin ang konsiyensya ng “mabubuting” iyon na napakakomportable naman.

Ang katumbas ng pagsunod kay Jesus*(Mt 10:37)*

• ²⁵Habang naglalakad ang napakaraming tao na kasama ni Jesus, humarap siya sa kanila at sinabi: ²⁶“Kung may dumating sa akin na di nagtatakwil sa pag-ibig sa kanyang ama at ina, at asawa at mga anak, at mga kapatid na lalaki at babae, at maging sa kanyang sarili, hindi siya puwedeng maging alagad ko. ²⁷At hindi puwedeng maging alagad ko ang di nagpapasan ng kanyang krus sa pagsunod sa akin.

²⁸At paano kung may magbalak magtayo ng silungan ng bantay sa bukid? Di ba’t uupo muna siya at tatantyahin ang gastos para malaman kung may sapat siya para maipatapos iyon? ²⁹Sapagkat kung mailagay niya ang pundasyon at hindi naman niya iyon maipatapos, pagtatawanan lamang siya ng lahat: ³⁰‘Hayan ang nagsimulang magtayo at hindi na maipatapos.’

³¹At paano kung may haring makikipagharap sa ibang hari? Di ba’t uupo muna siya para mag-isip kung kaya niya at ng sampung libong kasama niya na

harapin ang dumarating na may dalawampung libo? ³²At kung hindi naman, malayo pa ang isa ay magpapadala na siya ng mga sugo para makipag-areglo. ³³Gayon din sa inyo. Hindi puwedeng maging alagad ko ang di tumatalikod sa lahat ng kanya.

³⁴Mabuti nga ang asin pero kung mawalan ito ng lasa, paano ito paaalatin? ³⁵Wala na itong silbi sa lupa o sa tambakan man ng dumi kaya itinatapon na lamang ito sa labas. Makinig ang may taininga.”

Ang nawawalang tupa*(Mt 18:12)*

15 ¹Lumapit kay Jesus ang lahat ng kolektor ng buwis at mga makasalan para makinig. ²Kaya nagbulungbulungan ang mga Pariseo at mga guro ng Batas: “Tinatanggap niyan ang mga makasalan at nakikisalo sa kanila.” ³Kaya sinabi ni Jesus ang talinhagang ito sa kanila:

• ⁴“Kung may sandaang tupa ang isa sa inyo at mawala ang isa sa mga ito, hindi ba niya iiwan ang siyamnapu’t

• 25. Iniisip ni Jesus ang mga tao na matapos maging masigasig para sa kanya at iwan ang kanilang mga personal na ambisyon para italaga ang sarili sa gawa ng Ebanghelyo’y bumalik naman sa paghahanap ng mas “normal” na buhay at mas may seguridad ayon sa tingin ng karaniwang tao. Kailangan ni Jesus ang mga alagad na pinaninindigan ang kanilang komitment at naniniwala siyang talagang kayang itaya ng tao ang buhay para sa kanya.

Itinuturo sa atin ng dalawang kasunod na talinhaga na isang seryosong bagay ang maging alagad ni Kristo: mas mabuti pang huwag na tayong magsimula kung hindi naman tayo nahahandang magpatuloy hanggang sa wakas.

Itinuturo sa atin ng dalawang kasunod na talinhaga na isang seryosong bagay ang maging alagad ni Kristo: mas mabuti pang huwag na tayong magsimula kung hindi naman tayo nahahandang magpatuloy hanggang sa wakas.

Bakit ang ganitong paghahambing sa *haring makikipagharap sa digmaan*? Sapagkat sa totoo’y isang hari ang nagpapalaya sa sarili para maglingkod sa gawa ng Ebanghelyo, at bibigyan siya ng Diyos ng lubos na kasiyahan na di kayang ibigay sa kanya

ninumang (tingnan Mc 10:30). Pero dapat din niyang malaman na laban sa “may-ari ng mundong ito” ang labanan, laban sa demonyong magpapahinto sa kanya sa pamamagitan ng napakaraming pagsubok na di-inaasahan. Kung hindi niya ganap na ipinaubaya ang sarili, tiyak na babagsak ang alagad at magiging mas masahol pa siya kaysa kung hindi siya nagsimula.

Hangga’t di tumatalikod sa lahat. Hinihingi ni Jesus sa ilan na iwan ang kanilang mga mahal sa buhay at ang kanilang mga problema sa pamilya. Ipinakikita niya sa lahat na hindi sila kailanman magiging malaya sa pagsagot sa mga tawag ng Diyos kung ayaw nilang lubos na magbago ng pananaw tungkol sa relasyon ng pamilya, sa paggamit ng kanilang panahon at sa pamumuhay nila sa piling ng kanilang mga kasa-mahan.

Ang di nagtatakwil sa pag-ibig sa kanyang ama o mga anak. Nasa Mt 10:37 ito. Idinadagdag naman ni Lucas: at sa kanyang asawa.

TUPANG ITIM

• **15.4** Bakit nagrereklamo ang mga Pariseo? Hindi dahil sa pagmamahal sa relihiyon kundi dahil sa naramdaman nilang nababale-wala sila: kung naki-

siyam sa ilang para hanapin ang nawawala hanggang matagpuan niya ito?⁵ At pag natagpuan ito'y masaya niya itong pinapasan sa balikat,⁶ at pagdating sa bahay ay tatawagin niya ang mga kaibigan at mga kapitbahay at sasabihin sa kanila: 'Matuwa kayong kasama ko sapagkat natagpuan ko na ang nawawala kong tupa.'⁷ Sinasabi ko sa inyo: magkakaroon din ng higit na kagalakan sa langit para sa isang makasalanang nagsisisi kaysa siyamnapu't siyam na matuwid na di nangangailangan ng pagsisisi.

⁸Kung may sampung baryang pilak ang isang babae at nawala ang isa sa mga ito, hindi ba siya magsisindi ng ilaw, magwawalis sa bahay at hahanaping mabuti hanggang matagpuan ito?⁹ At pagkakita

rito'y tatawagin ang mga kaibigang babae at mga kapitbahay: 'Matuwa kayong kasama ko sapagkat natagpuan ko ang nawawala kong baryang pilak.' Sinasabi ko sa inyo na ganito rin sa mga anghel ng Diyos, magkakaroon ng kagalakan para sa isang makasalanang nagsisisi."

Ang waldas na anak

• ¹¹Sinabi pa rin ni Jesus: "May isang taong may dalawang anak na lalaki.¹² Sinabi ng bunso sa kanyang ama: 'Itay, ibigay na ninyo sa akin ang parte ko sa mana.' At hinati sa kanila ng ama ang ari-arian.

¹³Pagkaraan ng ilang araw, tinipon ng bunsong anak ang lahat ng kanya at naglakbay sa malayong lupain. Doon niya winaldas ang sa kanya sa maluwag na

kisama si Jesus sa mga makasalanang at tinatratong mga itong kapantay nila, ano'ng napala nila sa mga pagsunod nila sa mga kautusan? Ngunit dumating si Jesus hindi para magbigay ng mga premyo kundi para magligtas. Sinisikap iligtas ng taong nagmamahal ang kanyang kapwa sa halip na ibagsak ito at husgahan.

Mapalad ang tupang hinanap ni Kristo na iniwan ang iba pang siyamnapu't siyam. At kawawa ang mga matuwid na hindi nangangailangan ng kapatawaran ng Diyos!

Sa malalaking siyudad ngayon, parang iisang tupa na lamang ang natitira sa Iglesya. Kaya bakit hindi ito lumalabas, na ibig sabihin'y iwan ang kanyang mga kita, mga pribilehiyo o mga debosyong medyo parang negosyo, para hanapin ang siyamnapu't siyam na nawawala? Ang iwan ang kawili-wiling grupo ng mga sumasampalataya na walang problema, ang tumingin sa ibayo ng mga binagong seremonya natin, at maging handang pulaan gaya ni Jesus.

Matuwa kayong kasama ko sa halip na pulaan ang mga bumabalik.

Sino ang *nagsisindi ng ilawan*, ang nagwawalis ng bahay at naghahanap kundi ang Diyos mismo? Pero bilang pagrespeto sa Diyos, hindi binabanggit ng mga Judio ng panahon ni Jesus ang pangalan ng Diyos at ang mga salitang tulad ng *mga anghel o langit* ang ginagamit nila.

ANG KASALANANG ORIHINAL ANG WALDAS NA AMA

• 11. May tatlong tauhan sa talinhagang ito: ang *Amang* kumakatawan sa Diyos, ang *panganay na anak* para sa Pariseo. Pero sino naman ang bunsong anak: ang Makasalanang o ang *Tao*?

Hangad ng tao ang kalayaan at madalas ay iniisip niyang inaagaw ito sa kanya ng Diyos. Nagsisimula siya

sa paglayo sa kanyang amang hindi niya naiintindihan ang pagmamahal at nagiging pabigat sa kanya ang presensya. Matapos niyang lustayin ang manang iyon na di niya pinahalagahan, sinira niya ang kanyang dangal at nagpaalila sa ibang tao at nakahihiyang gawain (di-malinis na hayop para sa mga Judio ang baboy).

Pero nagbalik ang anak. Pagkamulat niya sa kanyang pagkaalipin, nakumbinsi siyang may inilalaang mas magandang kapalaran ang Diyos para sa kanya, kayat tinatahak niya ang daan pauwi. Sa kanyang pag-uwi, nadiskubre niyang ibang-iba pala ang Ama sa ipinapalagay niya tungkol dito: naghihintay ang ama at siya pang tumatakbo para salubungin siya. Nabawi niya ang kanyang dangal at binubura ang alaala ng nawala niyang mana. At ipinagdiwang ang *bangkete* na maraming beses nang binabanggit ni Jesus.

Naiintindihan natin sa wakas na Ama ang Diyos. Hindi niya tayo inilagay sa lupa para mangolekta ng mga kagalingan at mga premyo kundi para madiskubren ang mga anak niya tayo. Ngunit ang totoo'y ipinanganak tayong makasalanang. Mula pa sa simula ng ating buhay, napatatangay na tayo sa ating mga pagnanasa at sa masasamang halimbawa ng kapaligiran at kinalakhan. At saka hangga't hindi ang Diyos ang mangunguna sa pagpapakilala ng sarili sa atin, maisip lamang natin ang kalayaan bilang pagsasariling hiwalay sa kanya.

Hindi nabibigla ang Diyos sa ating mga kasamaan dahil nang likhain niya tayong malaya, tinanggap din niya ang panganib na maari tayong mabuwal. Hindi niya ginagawang kanya ang pagbubukod-bukod natin sa mga matuwid at mga makasalanang, kasama ang paniwalang nararapat gantimpalaan ang ilan at parusahan naman ang iba. Taliwas dito'y sinasamahan tayo ng Diyos sa lahat ng ating karanasan tungkol

pamumuhay. ¹⁴Nang maubos na ang lahat sa kanya, nagkaroon ng matinding taggutom sa lupaing 'yon at nagsimula siyang maghikahos. ¹⁵Kaya pumunta siya at namasukan sa isang tagaroon, at inutusan siyang mag-alaga ng mga baboy sa bukid nito. ¹⁶At gusto sana niyang punuin kahit na ng kaning-baboy ang kanyang tiyan pero wala namang magbigay sa kanya.

¹⁷Noon siya natauhan at nag-isip: 'Gaano karaming arawan sa bahay ng aking ama na labis-labis ang pagkain at namamatay naman ako dito sa gutom. ¹⁸Titindig ako, pupunta sa aking ama, at sasabihin ko sa kanya: 'Itay, nagkasala ako laban sa langit at sa harap mo. ¹⁹Hindi na ako karapat-dapat pang tawaging anak mo; ituring mo na akong isa sa iyong mga arawan.'

²⁰Kaya tumindig siya papunta sa kanyang ama. Malayo pa siya nang matanaw ng kanyang ama at naawa ito, patakbo nitong sinalubong ang anak, niyakap at hinalikan. ²¹Sinabi sa kanya ng anak: 'Ama, nagkasala ako laban sa langit at sa harap mo; hindi na ako karapat-dapat pang tawaging anak mo.'

²²Pero sinabi ng ama sa kanyang mga utusan: 'Madali, dalhin ninyo ang dati niyang damit at ibihis sa kanya; suutan ninyo ng sinsing ang kanyang daliri at ng sapatos ang kanyang mga paa. ²³Dalhin at katayin ang pinatabang guya, kumain tayo at magsaya ²⁴sapagkat namatay na

ang anak kong ito at nabuhay, nawala at natagpuan.' At nagsimula silang magdiwang.

²⁵Nasa bukid noon ang panganay na anak. Nang pauwi na siya at malapit na sa bahay, narinig niya ang tugtugan at sayawan. ²⁶Tinawag niya ang isa sa mga utusan at tinanong kung ano ang nangyari. ²⁷Sinabi nito sa kanya: 'Nagbalik ang kapatid mo kaya ipinapatay ng iyong ama ang pinatabang guya dahil nabawi niya siyang buhay at di naano.'

²⁸Nagalit ang panganay at ayaw pumasok kaya lumabas ang ama at nakiusap sa kanya. ²⁹Sumagot naman siya sa ama: 'Maraming taon na akong nagsisilbi sa inyo at kailanma'y di ko nilabag ang inyong mga utos pero kailanma'y di ninyo ako binigyan ng kahit na isang kambing na mapagpipiyestahan namin ng aking mga kabarkada. ³⁰Ngunit dumating lamang ang anak ninyong ito na lumustay sa inyong kayamanan sa mga babaeng bayaran, at ipinakatay pa ninyo ang pinatabang guya.'

³¹Sinabi sa kanya ng ama: 'Anak, lagi kitang kasama at sa iyo rin ang lahat ng akin. ³²Pero dapat lamang na magdiwang at magsaya dahil namatay na ang kapatid mo at nabuhay, nawala at natagpuan.'

Ang tusong katiwala

16 • ¹Sinabi rin ni Jesus sa kanyang mga alagad: "May katiwala ang isang mayaman, at isinumbong sa kanya

sa mabuti at masama hanggang puwede na niya tayong tawaging mga anak, salamat sa kanyang bugtong na Anak na si Jesus. Pansinin ang kahanga-hangang pangungusap na ito: *Nagkasala ako laban sa langit at sa harap mo*. Sa ating pagkakasala, ang Diyos na siyang Katotohanan at Kabanalan ang ating nilalabag. Pero siya rin ang Amang nagmamalasakit sa anak. Nagkakasala ang anak *sa harap* niyang nagpapalabas ng kabanalan mula sa pagkakamali.

Ganito ang ating Diyos at Ama na nagpapalabas ng mabuti mula sa masama, na lumilikha sa atin araw-araw nang hindi natin ito namamalayan habang patuloy tayo sa ating mga daan, na siyang naghahanap

ng mga makasalanang puwede niyang punuin ng kanyang mga yaman.

Pero walang anumang naintindihan sa lahat ng ito ang panganay na anak, ang taong tumutupad nang may pusong sara. Nagsisilbi siya sa pag-asang gagantimpalaan o kaya'y kikilalanin man lamang siyang higit sa iba. Kayat hindi niya matanggap ang mga makasalanang o makibahagi kaya sa piyesta ni Kristo sapagkat sa totoo'y hindi siya marunong magmahal.

PERA AT MGA KAIBIGAN

• **16.1** Hindi interesado si Jesus sa paghuhusga sa mga maling gawa ng mayordomo kundi ang

na nilulustay ng katiwala ang kanyang kayamanan. ²Ipinatawag niya ito at sinabi sa kanya: 'Ano itong naririnig ko tungkol sa iyo? Magsulit ka sa akin ng iyong pangangasiwa dahil hindi ka na makapangangasiwa.'

³At inisip ng katiwala: 'Tatanggalin ako ngayon sa pangangasiwa ng aking panginoon. Ano ang gagawin ko? Kulang ako ng lakas para magbungkal ng lupa, nahihiya naman akong magpalimos. ⁴Ah, alam ko na ang gagawin ko. At pagkatanggal sa akin sa pangangasiwa, may mga magpapatuloy sa akin sa kanilang mga bahay.'

⁵Kaya tinawag niyang isa-isa ang mga may-utang sa kanyang panginoon. Tina-nong niya ang una: "Magkano ang utang mo sa aking panginoon?" ⁶Sumagot ito: 'Sandaang galon ng langis.' Sinabi ng katiwala: 'Narito ang resibo mo; maupo ka agad at isulat mo: Limampu.' ⁷Tina-nong naman niya ang ikalawa: 'At ikaw, magkano ang utang mo?' Sumagot siya: 'Sanlibong takal ng trigo.' Sinabi ng katiwala: 'Narito ang iyong resibo at isulat mo: Walundaan.'

⁸Hinangaan ng panginoon ang matalinong paggawa ng di-matuwid na katiwala. Mas matalino nga ang mga taong makamundo sa pakikitungo sa mga gaya nila kaysa mga tao ng liwanag. ⁹Kaya

sinasabi ko sa inyo: gamitin ninyo ang di-matuwid na Perang-diyos para magkaroon ng mga kaibigan para sa pagkaubos nito'y tanggapin naman nila kayo sa walang hanggang mga tahanan.

¹⁰Ang mapagkakatiwalaan sa maliliit na bagay ay mapagkakatiwalaan din sa malalaki, at ang di mapagkakatiwalaan sa maliliit ay di rin mapagkakatiwalaan sa malalaki. ¹¹Kung hindi kayo mapagkatiwalaan sa di-matuwid na pera, sino ang magtitiwala sa inyo ng tunay na kayamanan? ¹²Kung hindi kayo mapagkatiwalaan sa mga bagay na hindi talaga sa inyo, sino pa kaya ang magbibigay sa inyo ng talagang inyo?

• ¹³Walang katulong na makapagsilbi sa dalawang amo; siguradong kamumuhian niya ang isa at mamahalin naman ang isa pa, o magiging matapat sa isa at mapababayaang ang ikalawa. Hindi kayo makapaglilingkod sa Diyos at sa pera."

¹⁴Naririnig ng mga Pariseo ang lahat ng ito. Sakim sila kaya pinagtatawanan nila siya. ¹⁵At sinabi ni Jesus sa kanila: "Ginagawa ninyo ang lahat para magmukhang mabuti sa paningin ng mga tao ngunit alam ng Diyos ang inyong mga puso. At kasuklam-suklam sa paningin ng Diyos ang mataas sa mga tao.

katalinuhan nito para tiyakin ang kinabukasan ang kanyang binibigyang-diin. Nadiskubre ng taong ito sa paglipas ng panahon na mas nagtatagal ang mga kaibigan kaysa pera. Gayundin naman, sa pagtataguyod ng isang bagong pamumuhay, kailangang alisin ng mga anak ng liwanag ang kinang ng salapi bilang Pinakamabuti sa lahat. Sapagkat para bang ang pagtago ng pera sa isang ligtas na lugar ang pinakamagandang paraan para masiguro ang ating buhay at kinabukasan. Ngunit sinasabi sa atin ni Jesus na gamitin natin ang pera at ipagpalit ito nang walang alinlangan sa mga bagay na mas mahalaga: halimbawa'y ang magandang pagsasamahan.

Hindi tayo ang mga may-ari kundi mga mayordomo lamang ng ating kayamanan na dapat nating pamahalaan para sa kapakanan ng lahat. Hindi masama ang pera hangga't ginagamit natin ito bilang paraan ng pagpapalitan. Subalit tinatawag itong *di-matuwid* ni

Jesus (ginagamit natin dito ang salitang marumi) sapagkat hindi pera ang tunay na kabutihang nagpapaging matuwid sa atin sa harap ng Diyos. At dahil imposibleng mag-ipon ng pera nang hindi nababawasan ang tiwala sa Ama at nakakasakit ng kapwa.

Ang pera ay bagay na nakakamit at naiwawala rin ng tao. Hindi siya nito ginagawang mas mabuti o higit kaninuman. Kaya hindi ito bahagi ng *atin na mismo* (12).

ANG MAYAYAMAN

• 13. *Pinagtatawanan siya ng mga Pariseo.* Sa mga ebanghelista, higit na pinapansin ni Lucas ang di pagkakatugma ng tunay na relihiyon at *pagmamahal sa pera*. Mapangangatwiran ng mga Pariseo ang kanilang pagmamahal sa pera sa pagbanggit ng ilang

• ¹⁶ Hanggang kay Juan ang panahon ng Batas at Mga Propeta; mula noo'y ipinangangaral na ang kaharian ng Diyos, at pinag-aagawan ito ng bawat isa.

¹⁷ Madali pang lumipas ang langit at lupa kaysa isa mang kudlit ng Batas.

¹⁸ Nakikiapid ang sinumang nagpapalis sa kanyang maybahay at nag-aasawa ng iba; at nakikiapid din ang nag-aasawa sa babaeng pinaalis ng asawa nito.

Ang mayaman at si Lazaro

• ¹⁹ May isang mayaman na nakabihis ng magarang damit at pinong linen at parang piyesta ang kanyang buhay sa araw-araw. ²⁰ Nakahandusay naman sa

may pintuan niya ang isang dukhang nagngangalang Lazaro. Tadtad siya ng mga sugat ²¹ at gusto sana niyang kainin ang mumong nahuhulog sa hapag ng mayaman; sa halip ay mga aso ang lumalapit sa kanya at hinihimuran ang kanyang mga sugat. ²² At namatay ang dukha at dinala siya ng mga anghel sa piling ni Abraham. Namatay rin naman ang mayaman at inilibing. ²³ Nang nasa impiyerno na siya, tumingala siya sa kanyang pagdurusa at natanaw sa malayo si Abraham at si Lazaro sa piling nito. ²⁴ Kaya sumigaw siya: 'Amang Abraham, maawa ka sa akin at utusan mo naman si Lazaro na isawsaw niya sa tubig ang dulo ng

salitang galing sa Biblia. Noong unang panahon itinuring ng mga Judio na biyaya ng Diyos ang kayamanan. Dahil wala silang alam sa kabilang buhay, itinuring nilang makatarungan lamang na gan-timpalaan ng Diyos ng kalusugan at pera ang mga tapat sa kanya. Ito ang dahilan kaya iniingatan nila ang pambihirang alaala ni Haring Solomon kahit na nagwakas ang buhay nito sa pagpapakita ng kawalang-pagsasaalang-alang sa relihiyon. Ngunit sa paglipas ng panahon, nakita nilang isang panganib pala ang pera at kadalasa'y pribilehiyo ito ng mga walang panampalataya at mga walanghiya (Slm 49, Job).

At sa sandaling magkapera ang tao, agad siyang naniniwala na nasa kanya na ang katotohanan. Kaya pakiramdam ng mga Pariseo e may karapatan silang humusga at magpasya sa mga bagay ng Diyos. Pagkatapos naman ng mga ito'y lagi nang may mga Kristiyanong kabilang sa mga grupong may malaking impluwensya, nagpaplanong palawakin ang Kaharian ng Diyos sa pagkakamal ng salapi at pagmomonopolya sa kapangyarihan. Pumapayag ang mga ito sa isang kaayusang pangmoralidad na nagkukubli ng kanilang mga pribilehiyo pero sinasakal naman nila ang mga pagpapahalaga ng Ebanghelyo sa katarungan, kababaang-loob at karukhaan. Nagagawa nilang hawakan sa leeg ang Iglesya pero sa katagala'y inihahatid nila sa kanilang sarili at sa Iglesya mismo ang pagtatakwil ng mga dukha at mga taong tapat.

Bakit sa loob ng Iglesya'y napakaraming Kristiyanong may hamak na pinagmulan ang naaalaan sa harap ng mga mayayaman? Nasanay na silang makitang mga mayayaman ang namumuno sa mga organisasyong pansimbahan. At nasanay na rin silang tanggapin ang salita ng Diyos mula sa kanila, sa kabila ng mga babala ni Jesus.

ANG BATAS

• 16. Narito ang tatlong kasabihan ni Jesus na walang pagkakaugnay sa isa't isa kundi ang parehong

pagtukoy ng mga ito sa *Batas*. Ang mga batas na ibinigay ng Diyos sa mga Judio sa panahon ng Matandang Tipan ang tinutukoy ng Batas. Kayat ang *Batas at Mga Propeta* ay isang paraan ng pagtukoy sa Biblia. Ginagamit dito ni Jesus ang salitang ito para tukuyin ang panahon ng Matandang Tipan, o lahat ng naghandanda para sa kanyang pagdating.

Wala isa mang kudlit ng Batas ang mapapawi. Sinasabi nito na may kanyang dahilan ang lahat ng napapaloob dito, kahit na sinasabi ni Jesus na kasama niyang dumating ang pinakasusi at takdang panahon. Kinailangan ito para ihanda ang kanyang pagdating pero hindi na magiging gaya ng dati ang pagtupad dito (tingnan Mt 5:17-20).

Para sa mga Judiong tumutupad sa *Batas* lalo na para sa mga sumunod kay Juan Bautista, isa pang hakbang ang kailangan para maniwala sila kay Jesus at sa gayo'y *masakop ang Kaharian ng Diyos* (Lc 7:24). Sa kabila ng mga panlabas na anyo, mas madali pa ring sundin ang mga gawaing panrelihiyon at tuparin ang mga batas at mag-ayuno kaysa maniwala at magtaya ng sarili para sa hindi alam, sa pagsunod kay Jesus na ipinako.

ANG IMPIYERNO

• 19. Tinatalakay ng talinhagang ito ang pagkakahati ng daigdig sa mayaman at dukha. May nakamamatay na batas ng pera na nagtutulak sa mayaman na mabuhay nang hiwalay sa kapwa: pagbabahay, transportasyon, dibersyon, pagpapagamot. Ang pader na itinayo ng mayaman sa buhay na ito ang magiging bangin pagkamatay niya at walang sinumang makapagliligtas sa kanya.

Isang pulubing nagngangalang Lazaro. Pinangangalanan ni Jesus ang pobre, pero hindi ang mayaman. Kayat binabaligtad niya ang kaayusan ng kasalukuyang lipunan kung saan itinuturing na tao at may pangalan ang mayaman pero hindi ang karaniwang manggagawa. Makikita rin natin na pagkamatay

kanyang daliri para paginhawahin ang aking dila dahil lubha akong naghihirap sa lagablab na ito.’

²⁵Sumagot si Abraham: ‘Anak, alalahanin mong tinanggap mo na sa buhay mo ang mabuti sa iyo at kay Lazaro naman ang masasama. Kaya siya ngayon ang nasa ginhawa at ikaw ang nagdurusa. ²⁶At isa pa’y malawak na kabundukang di matatawid ang itinakda sa pagitan natin. Kaya hindi makatatawid ang mga may gustong pumunta riyan galing dito, at hindi rin naman makatatawid ang mula riyan papunta rito.’

²⁷Sumagot ang mayaman: ‘Kaya ipinakiusap ko sa iyo, Ama, na papuntahin mo si Lazaro sa bahay ng aking ama, ²⁸kung saan naroon ang lima kong kapatid para babalaan sila upang di sila mapunta sa lugar na ito ng pagdurusa.’ ²⁹Sumagot si Abraham: ‘Nasa kanila si Moises at ang mga propeta, makinig sila sa mga ito.’ ³⁰Sinabi niya: ‘Hindi gayon,

Amang Abraham; kung isa sa mga patay ang pupunta sa kanila, magsisisi sila.’

³¹Sinabi ni Abraham: ‘Kung hindi nila pakikinggan si Moises at ang mga propeta, bumangon man ang isa sa mga patay ay hindi pa rin sila maniniwala.’”

17 • ¹Sinabi ni Jesus sa kanyang mga alagad: “Hindi maaaring walang katitisan at magpapabagsak sa tao ngunit sawimpalad ang taong naghahatid nito! ²Mas makabubuti pa sa kanya na talian ng gilingang-bato sa leeg at ihagis sa dagat kaysa tisin at pabagsakin ang isa sa maliliit na ito.

³Mag-ingat kayo. Kung magkasala ang kapatid mo, pagsabihan mo siya, at kung magsisi’y patawarin mo. ⁴At kung pitong beses siyang magkasala sa iyo sa isang araw at pitong beses din siyang bumalik sa iyo na nagsisisi, patawarin mo siya.”

⁵Sinabi ng mga apostol sa Panginoon: “Dagdagan mo ang aming pananam-

ni Lazaro, nagkaroon siya ng maraming kaibigan: ang mga anghel at si Abraham na ama ng mga sumasampalataya. Ngunit wala namang kaibigan ang mayaman, ni abogado para areglughin ang kanyang kalagayan – pag-iisa at pangungulila ang impiyerno.

May ilang gustong malaman kung ano nga ba ang kasalanan ng mayama’t pinarusahan siya sa impiyerno. Dahil ba ipinagkait niya kay Lazaro kahit ang mga mumong nalalaglag sa kanyang mesa? Pero hindi ganito ang sinasabi ng Ebanghelyo. Ang tanging sinasabi nito’y hindi nakita ng mayaman na nakahandusay si Lazaro sa may pintuan niya. *Alalahanin mong tinanggap mo na sa buhay mo ang mabuti sa iyo.*

Sa maraming bansa, hindi lamang inagaw ng iilang may maraming pribilehiyo ang hapag sa lahat ng may karapatang dumulog: ang kapangyarihan, ang mga batas at ang kultura, kundi inorganisa pa nila ang ekonomiya ng bansa sa paraang nakabubuti sa kanila. Winasak pa nila ang mga industriya ng bansa at mga oportunidad sa hanapbuhay. Nakapamumuhay silang parang mga hari dahil sa ekonomiya ng kanilang bansa na hindi makatayo sa sarili, habang isinusumpa nila ang milyun-milyong Lazaro sa kawalang-hanapbuhay kaya patuloy na isinasaisantabing parang latak hanggang mamatay sa gutom at pagdarahop.

Napananatiling malayo ang makabagong Lazaro sa mga bahay ng mayayaman sa pamamagitan ng mga guwardiya, mga aso at mga alambre. Gusto sana

niyang kainin ang mga mumong natitira sa bangkete pero kakaunti naman ang nalalaglag sa lupa ng kanyang inang-bayan matapos gastahin ang lahat sa pag-angkat ng mga produkto o matapos ideposito na sa mga bangkong banyaga. Nasa gitna ng mga guho at kamunduhan si Lazaro: ipinagbibili ang sarili o nagiging mandurukot, manloloko hanggang sa maaga niyang pagkamatay. Sa sandaling yon, makakakita siya ng magmamahal sa kanya: sa piling ni *Abraham at ng mga anghel*. At sa wakas ay magkakaroon siya ng inang-bayan kung saan wala nang puwedeng mang-agaw, magbantay o gumulpi sa kanya sa ngalan ng sarili nilang Seguridad.

Samantala lubos namang nagsisikap ang mayaman hindi para magpasarap sa buhay kundi para kumbinsihin ang sarili na tama siya: hanggang ang Iglesya ang dapat mangatwiran para sa kanya. At ang baluktot niyang pag-iisip na ito ang nagdadala sa kanya sa impiyerno matapos maitanim sa kanyang puso ang poot o paghamak sa lahat ng nagpapahayag sa mga hinihingi ng katarungang itinuro ni *Moises at ng Mga Propeta*, o ng Biblia.

Sa hangad na parehong mailigtas ang mayayaman at mga dukha, hinihingi ng Ebanghelyo sa atin na gumawa para alisin ang baging naghhiwalay sa kanila. Nasa buhay na ito ang panahon para gibain ang mga pader ng pagkakahwa-hiwalay.

• **17.1.** Tingnan ang paliwanag sa Mt 18:1-9 at Mc 11:20.

palataya.” ⁶Sumagot ang Panginoon: “Kung may pananampalataya kayong sinlaki ng buto ng mustasa, masasabi ninyo sa punong malaigos na iyan: ‘Mabunot ka at sa dagat ka matanim,’ at susundin kayo nito.

⁷Ipagpalagay nang may katulong na nag-aararo o nag-aalaga ng mga tupa ang isa sa inyo. Ano’ng sasabihin niya rito pagbalik nito galing sa bukid? Sasabihin kaya niya: ‘Halika na’t dumulog sa hapag?’ ⁸Sa halip ay sasabihin niya: ‘Ihanda mo ang aking pagkain; magbihis ka’t pagsilbihan ako habang kumakain ako’t umiinom, at saka ka na kumain at uminom.’ ⁹Dapat kaya kayong tumanaw ng utang-na-loob sa utusang iyon dahil ginawa nito ang iniutos? ¹⁰Gayundin naman sa inyo. Pagkagawa ninyo sa lahat ng iniutos sa inyo, sabihin ninyo: ‘Mga karaniwang utusan kami; ginawa lang namin ang dapat naming gawin.’”

Ang sampung ketongin

• ¹¹Habang papunta si Jesus sa Jerusalem, dumaan siya sa hangganan ng Samaria sa Galilea. ¹²At pagpasok niya sa isang nayon, may sampung lala-

• 11. Sampung ketongin ang pinagaling pero isa lamang sa kanila ang sinabihang: *Iniligtas ka ng iyong pananampalataya*. Sapagkat siya lamang ang may kakayahang sumagot mula sa puso. Samantalang pinoproblema ng iba ang pagtupad ng mga hinihingi ng batas, wala naman siyang ibang iniisip kundi magpasalamat sa Diyos kung saan siya mismo natagpuan ng grasya ng Diyos. Ito ang pananampalatayang nagliligtas at bumabago sa atin.

Sa maraming humihingi ng paggaling at mga biyaya sa Diyos: ilan kaya ang makarating sa tunay na pagmamahal sa Diyos?

• 20. *Kailan darating ang paghahari ng Diyos?* Dumarating ito hindi bilang rebolusyon o pagbabago ng panahon kundi gumagawa ito sa mga taong tumanggap na sa Magandang Balita. Tinatamasa na ng mga sumasampalataya ang Kaharian.

Narito ang mga salita ni Jesus tungkol sa wakas ng Jerusalem at sa pangalawa niyang pagdating (Mc 13:14). Hindi dapat pag-usapan ang wakas ng daigdig sa bawat sandali ng ligalig. Binibigyan tayo ni Jesus ng dalawang paghahambing: ang *kidlat* na makikita sa lahat ng lugar, at ang mga *buwitre* na

king may ketong ang lumabas para salubungin siya. ¹³Tumayo ang mga ito sa malayo at tumawag nang malakas: “Jesus, Guro, maawa ka sa amin.” ¹⁴At sinabi naman sa kanila ni Jesus: “Umalis kayo at humarap sa mga pari.” At nang-yari na gumaling sila habang naglalakad. ¹⁵Isa sa kanila ang agad na nagbalik nang makita niyang gumaling siya, at pasigaw niyang pinuri ang Diyos. ¹⁶Nagpatirapa siya sa paanan ni Jesus, sa pagpapasalamat sa kanya. Isa siyang Samaritano.

¹⁷Kaya sinabi ni Jesus: “Di ba’t sampu ang gumaling? Nasaan ang siyam? ¹⁸Wala bang bumalik para magpuri sa Diyos kundi ang dayuhang ito?” ¹⁹At sinabi sa kanya ni Jesus: “Tumayo ka, iniligtas ka ng iyong pananampalataya.”

Ang pagdating ng kaharian ng Diyos

(Mt 24:17)

• ²⁰Tinanong siya ng mga Pariseo kung kailan darating ang paghahari ng Diyos at sumagot siya: “Hindi lantaran ang pagdating ng kaharian ng Diyos; ²¹di masasabing ‘Narito o naroon,’ nasa inyo na nga ang kaharian ng Diyos.”

²²Sinabi ni Jesus sa mga alagad:

walang palyang pumupunta kung saan may bangkay. Sa ganito ring paraan walang-salang malalaman ng lahat kung kailan babalik si Kristo (b. 37).

Subalit mahuhuling hindi handa ng pagdating niyang ito ang mga hindi umaasa rito (tulad noong panahon ni Noe). Agad na ibubukod ng Paghuhukom ang mga pinili sa mga isinumpa – walang naghiwalay sa kanila sa pang-araw-araw na buhay – sa dalawang magkasamang gumigiling, kukunin ang isa, iiwan ang isa pa.

Sa Mateo 24:17, ang pagtukoy sa lalaking nasa labas ng kanyang bahay ay kaugnay ng wakas ng Jerusalem, at nangangahulugan ito rito na kailangan siyang biglang tumakas. Ngunit may iba pa itong kahulugan sa tekstong ito: pagdating ng wakas ng mundo huli na ang mamroblemang iligtas ang sariling buhay o mga ari-arian.

Saan ito mangyayari? (37): walang k’wentang tanong tulad ng nasa Lc 17:20, sapagkat hindi babalik ang Panginoon para hanapin ang kanyang bayan at dalhin sa isang pisikal na lugar. Sa araw na ‘yon, walang-salang dadalhin ang mabubuti sa presensiya ng Diyos.

“Darating ang panahon na pananabikan ninyong makita ang isa sa mga araw ng Anak ng Tao at di naman ninyo makikita.²³ At may magsasabi sa inyo ‘Narito siya, naroon.’ Huwag kayong pupunta, huwag maghahanap.²⁴ Sumisiklab nga ang kidlat at nagniningning mula sa isang dako ng langit hanggang sa kabila, gayundin naman ang Anak ng Tao sa araw ng kanyang pagdating.²⁵ Subalit kailangan muna niyang magtiis ng marami at itakwil ng mga tao sa kasalukuyan.

²⁶Tulad ng nangyari sa panahon ni Noe, gayundin sa mga araw ng Anak ng Tao.²⁷ Kumakain sila at umiinom, nag-aasawa ang mga lalaki at mga babae, hanggang sa araw na pumasok si Noe sa daong at dumating ang Baha na pumuksa sa lahat.²⁸ Tulad sa panahon ni Lot: kumakain sila at umiinom, nagtitinda at namimili, nagtatanim at nagtatayo.²⁹ At nang lumabas si Lot mula sa Sodom, nagpaulan ang Diyos mula sa langit ng apoy at asupre na pumuksa sa lahat.³⁰ Ganito rin sa araw na ibubunyag ang Anak ng Tao.

³¹Sa araw na iyon, huwag nang bumba pa sa bahay ang nasa terasa para kunin ang kanyang mga gamit at huwag nang umuwi pa ang nasa bukid.³² Alalahanin ninyo ang asawa ni Lot.³³ Ang sinumang magsikap na magligtas ng sarili ay mawawalan nito, at ang mawawalan

naman ng sarili ang magsisilang nito sa buhay.

³⁴Sinasabi ko sa inyo: kung may dalawa sa isang higaan sa gabing iyon, dadalhin ang isa at iiwan ang isa pa; ³⁵kung may dalawang babaeng magkasamang gumigiling, dadalhin ang isa at iiwan ang isa pa.”³⁷ At itinanong naman nila: “Saan, Panginoon?” Sumagot siya. “Kung nasaan ang katawan, doon nagtitipon ang mga buwitre.”

Manalangin at huwag masiraan ng loob

18 • ¹Dapat laging manalangin at huwag masiraan ng loob – ito ang sinabi ni Jesus sa kanila sa isang talinhaga.² Sinabi niya: “Sa isang lunsod, may isang hukom na walang takot sa Diyos at walang pakialam sa mga tao.³ May isa ring biyuda sa lunsod na iyon na madalas pumunta sa kanya at sinasabi: ‘Igawad mo sa akin ang katarungan laban sa aking kalaban.’⁴ Matagal siyang umayaw pero naisip niya pagkatapos: ‘Wala man akong takot sa Diyos at walang pakialam sa tao,⁵ igagawad ko pa rin ang katarungan sa biyudang ito na bumubuwisit sa akin at baka masiraan pa ako ng ulo sa pag-punta-punta niya.’”

⁶Kaya idinagdag ng Panginoon: “Pakinggan ninyo ang sinabi ng di-matuwid na hukom.⁷ Di ba’t igagawad ng Diyos ang katarungan sa kanyang mga hinirang

• **18.1** Kung may makatarungang Diyos, bakit hindi niya iginagawad ang katarungan? (Slm 44:24; Hb 1; Zac 1:2; Pag 6:10). Ang sagot ni Jesus: “May sapat ba kayong pananampalataya sa paghahangad ninyo at paghinging maggawad ng katarungan ang Diyos? Walang dudang maggagawad siya ng katarungan pero dapat kang maghintay.”

Isang hukom na walang pakialam sa mga tao. Ganito ang tingin sa Diyos ng maraming tao pagkakita nila sa di-makatarungan at malabo sa buhay. Pero kung marunong tayong manalangin nang may tiyaga, unti-unti nating madidiskubre na hindi naman pala napakalabo ang lahat ng ito gaya ng ating inaakala. At makikilala natin sa mga pangyayari ang mukha ng Diyos na nagmamahal sa atin.

Araw-gabing tumatawag sa kanya. Si Jesus na nagbibigay-diin sa responsabilidad natin sa daigdig ang

siya ring nag-aanyaya sa ating araw-gabing tumawag sa Diyos. Bakit napakadaling magkahati-hati ang mga tao (o bakit natin sila hinahati) na mga nagdarasal at mga gumagawa?

Makakakita kaya ng pananampalataya sa lupa? Pinagtibay ni Jesus ang isang opinyon ng mga Judio ng kanyang panahon. Sa mga huling araw bago sumapit ang Paghuhukom, magiging napakalakas ng puwersa ng kasamaan kayat *manlalamig ang pag-ibig ng karamihan* (Mt 24:12; Lc 21:36).

Sa totoo’y parang sa kabiguan nagwawakas ang Matandang Tipan dahil sa unang pagdating ni Jesus sapagkat iilan lamang ang naniwala sa kanya at mas marami ang nagpadala sa pagkalito, sa mga huwad na tagapagligtas at sa karahasang nagpadali sa pagbagsak ng bansa apatnapung taon pagkamatay ni Jesus.

na araw-gabing tumatawag sa kanya? Pababayaang ba niya sila? ⁸ Sinasabi ko sa inyo, agad niyang igagawad sa kanila ang katarungan. Ngunit pag dating ng Anak ng Tao, makakakita kaya siya ng pananampalataya sa lupa?”

Ang Pariseo at ang kolektor ng buwis

• ⁹ Sinabi rin ni Jesus ang talinhagang ito tungkol sa ilang taong kumbinsido na mabuti sila at minamata naman ang iba: ¹⁰ “Dalawang tao ang umakyat sa Templo para manalangin: Pariseo ang isa at publikano naman ang isa pa. ¹¹ Nakatayong nananalangin mag-isa ang Pariseo. Sinabi niya: ‘O Diyos, salamat at hindi ako gaya ng ibang mga tao – mga mag-nanakaw, mandaraya, nakikiapid, o gaya ng kolektor ng buwis na iyan. ¹² Dalawang beses akong nag-aayuno isang linggo, nagbibigay ako ng ikapu sa lahat kong ari-arian.’

¹³ Nasa likuran naman ang kolektor ng buwis at hindi man lang makatingala sa

langit. Dinadagukan niya ang dibdib sa pagsasabing ‘O Diyos, kaawaan mo ako na isang makasalanan.’

¹⁴ Sinasabi ko sa inyo na ito ang umuwing nasa grasya ng Diyos ngunit hindi ang isa. Sapagkat ibababa ang lahat ng nagpapakataas at itataas naman ang nagpapakababa.”

¹⁵ May nagdala kay Jesus ng maliliit na bata para mahipo niya ang mga ito. Pinagsabihan naman sila ng mga alagad pagkakita nila rito. ¹⁶ Ngunit pinalapit ni Jesus ang mga bata at sinabi: “Hayaan ninyong lumapit sa akin ang mga bata, at huwag pigilan. Sa mga tulad nga nila ang kaharian ng Diyos. ¹⁷ Talagang sinasabi ko sa inyo: hindi papasok sa kaharian ng Diyos ang di tumatanggap dito gaya ng isang maliit na bata.”

Si Jesus at ang mayamang pinuno

(Mc 10:17; Mt 19:16)

¹⁸ Tinanong siya ng isang pinuno: “Mabuting Guro, ano ang dapat kong

• 9. Determinado ang *mga Pariseong* tuparin ang Batas ng Diyos at madalas silang nag-aayuno at nagkakawanggawa. Sayang at inangkin nila ang karangalan ng uliran nilang pamumuhay. Akala nila’y hindi na nila kailangan ang awa ng Diyos kundi ang mabubuti na nilang gawa ang oobliga sa kanyang gantimpalaan sila.

Inaamin naman ng publikano na makasalanan siya sa harap ng Diyos at ng tao, at naghihintay lamang siya ng kapatawaran. Nasa katotohanan siya at umuwi siyang nasa grasya ng Diyos (sinasabi ng teksto: *ginawa siyang matuwid*, ibig sabi’y ipinakipagkasundo siya ng Diyos). Pero umaalis naman ang Pariseo kung paano siya dumating, bilanggo ng pagkabilib sa sarili at sara sa grasya ng Diyos.

Nagsalita si Jesus *para sa ilang kumbinsido na mabuti sila* (9). Tinatawag ng Biblia na matuwid ang mga kalugud-lugod sa Diyos dahil tinutupad nila ang kanyang kalooban. Kaya sa Mt 1:19 at Lc 1:6, sinasabing matuwid sina Jose at Zacarias o magagaling na tao. Sa maraming bahagi ng Biblia, masyadong binibigyang-halaga ang mga bagay na panlabas: ang tumutupad sa Batas ang siyang matuwid. Binibigyang-diin naman sa ibang parte ng Biblia ang katapatan ng kalooban ng taong matuwid na kaibigan ng Diyos tulad ni Abraham (Gen 15:6).

Sinasabi naman ni Jesus na hindi maaangkin ninuman na sa kanyang sarili at sa sariling kabutihan nagmumula ang pagkamatuwid o tunay na kabanalan

sapagkat tinatanggap lamang ng mga anak ng Diyos ang lahat mula sa Ama (Jn 5:19).

Kailangan nating aminin na nitong mga huling salinlahi, kadalasa’y ipinangangaral ang moralidad-Kristiyano ayon sa pamamaraan ng mga Pariseo. Para bang pinahalagahan ang magandang panlabas na asal ng mga tao, at hinahayaan silang maniwala na magiging karapat-dapat silang maligtas kung gagawa sila ng mabuti. Hindi gaanong binigyang-pansin na sa grasya ng Diyos nagmumula ang kaligtasan, sa Diyos na tumatawag sa sinumang naisin niya at nagbibigay ng tunay na kabanalan.

Malimit na ipinagdarasal ng “mabubuti” ang pagbabalik-loob ng “mga makasalanan”. At nakakalimutan nilang kailangan din nila ang patawad ng Diyos at posibleng tumatanggap din ng grasya ng Diyos ang mga makasalanan sa gitna mismo ng kanilang mga pagkakasala. Iba pang anyo ng Pariseismo ang paghuhusga sa isang dalagang-ina o babaeng nakikiapid, ang kaugaliang pagsasalita tungkol sa mga nagsisising tupa na kailangang-kailangan tayo ng mga ito. At nakakalimutan nating sa Iglesya pala’y pantay-pantay ang lahat. At kung ngayo’y minamata ng mga “aktibo, mulat at may paninindigang” Kristiyano ang mga Kristiyanong ayon sa kanila’y kuento na sa “pagkain ng ostiya” at hindi ginagawa ang lahat nilang ginagawa o kapag ipinapalagay ng iba na sila ang mabubuti dahil mga dukha ang kanilang pinahalagahan, hindi pa rin tayo nakaalis sa Pariseismo.

gawin para makamit ang buhay na walang hanggan?”¹⁹ Sinabi sa kanya ni Jesus: “Bakit mo ako tinatawag na mabuti? Walang mabuti kundi ang Diyos lamang.²⁰ Alam mo ang mga utos: *Huwag makia-
pid, huwag papatay, huwag magnakaw,
huwag sumaksi nang di totoo, igalang
ang iyong ama at ina.*”²¹ Sumagot siya: “Sinusunod ko na ang lahat ng ito mula pagkabata.”

²² Nang marinig ito ni Jesus, sinabi niya rito: “May isa pang kulang sa iyo. Ipagbili mo ang lahat ng iyo para ibigay sa mga dukha at magkakaroon ka ng kayamanan sa Langit. At saka ka bumalik para sumunod sa akin.”²³ Nalungkot ang tao nang marinig ito dahil napakayaman niya.²⁴ Nang makita ito ni Jesus ay sinabi niya: “Napakahirap ngang pumasok sa kaharian ng Diyos ang may mga kayamanan.²⁵ Madali pa para sa kamelyo ang lumusot sa butas ng karayom kaysa pumasok sa kaharian ng Diyos ang isang mayaman.”²⁶ Sinabi ng mga nakikinig: “Kung gayo’y sino ang maliligtas?”²⁷ At sinabi ni Jesus: “Posible para sa Diyos ang imposible para sa tao.”

²⁸ Nagsalita naman si Pedro: “Iniwan na nga namin ang amin para sumunod sa iyo.”²⁹ At sinabi niya sa kanila: “Talagang sinasabi ko sa inyo: walang nag-iwan ng bahay o asawa o mga kapatid o mga magulang o mga anak nang dahil sa kaharian ng Diyos³⁰ na walang gantimpala. Sobra-sobra pa nga ang tatanggapin niya sa panahong ito at buhay na walang hanggan naman sa darating na panahon.”

³¹ Ibinukod ni Jesus ang Labindalawa at sinabi sa kanila: “Pupunta tayo ngayon sa Jerusalem at matutupad ang lahat ng

sinulat ng mga propeta tungkol sa Anak ng Tao.³² Ibigay siya sa mga pagano; pagtatawanan, iinsultuhin at luluraan.³³ Pagkahagupit sa kanya, papatayin siya at babangon siya sa ikatlong araw.”³⁴ Hindi naman nila naintindihan ang mga ito; lingid nga ito sa kanila kaya hindi nila malaman ang kanyang sinasabi.

Ang bulag ng Jerico

(Mc 10:46; Mt 20:23)

³⁵ Nang malapit na si Jesus sa Jerico, may isang bulag doon na nakaupo sa tabi ng daan at nagpapalimos.³⁶ Nang marinig niya ang maraming taong nagdaraan, itinanong niya kung bakit.³⁷ At may nagsabi sa kanya: “Sina Jesus na taga-Nazaret ang dumaraan.”³⁸ Kaya sumigaw siya: “Jesus, Anak ni David, maawa ka sa akin.”³⁹ Pinagsabihan siya at pinatahimik ng mga nauuna pero lalo naman niyang nilakasan ang sigaw: “Anak ni David, maawa ka sa akin.”

⁴⁰ Kaya tumigil si Jesus at ipinadala ang bulag sa kanya, at nang malapit na ay itinanong: ⁴¹ “Ano’ng gusto mong gawin ko sa iyo?” Sinabi nito: “Panginoon, makakita sana ako.”⁴² At sinabi ni Jesus: “Manumbalik ang paningin mo, iniligtas ka ng iyong pananalig.”⁴³ Agad siyang nakakita at niluluwalhati ang Diyos na sumunod kay Jesus. At nagpuri rin sa Diyos ang lahat ng nakakita rito.

Si Jesus at si Zakeo

19 • ¹ Pumasok si Jesus sa Jerico at dumaan sa siyudad. ² At may isang taong nagngangalang Zakeo. Pinuno siya ng mga kolektor ng buwis at napakayaman. ³ Sinikap niyang makita kung sino

ANG KAPANGYARIHAN NI JESUS

• **19.1.** Si Zakeo ang itinuturo ng bawat isa sa Jerico: paano makapagbabalik-loob ang klase ng taong tulad niya na bihasa sa maruruming negosyo. Anong parusa ang ipadadala sa kanya ng Diyos? Ngunit sa halip na parusahan siya, dumalaw pa ang Diyos sa bahay niya.

Ipinapakita ni Jesus na ginagabayan siya ng Espiritu noong makita niya si Zakeo sa gitna ng napakaraming tao at naintindihan niya sa sandaling ’yon na higit sa lahat ay dumating siya sa Jerico sa araw na ’yon para iligtas ang isang mayaman.

Alam ni Zakeo na kinaiingitan siya at kinamu-muhian. Subalit hindi naman siya talagang masama:

si Jesus pero pandak siya at hindi niya magawa dahil sa dami ng mga tao. ⁴Kaya patakbo siyang umuna at umakyat sa isang punong-malaigos para makita si Jesus pagdaan doon. ⁵Pagdating ni Jesus sa lugar na iyon, tumingala siya at sinabi sa kanya: “Zakeo, bumaba ka agad. Sa bahay mo nga ako dapat tumigil ngayon.”

⁶Nagmamadali siyang bumaba at tuwang-tuwang tinanggap si Jesus. ⁷Inireklamo naman sa isa't isa ng lahat ng nakakita rito: “Sa bahay ng isang lalaking makasalanan siya nakituloy.” ⁸Ngunit tumayo si Zakeo at sinabi sa Panginoon: “Panginoon, ibibigay ko sa mga dukha ang kalahati ng aking mga ari-arian; at kung may nadaya ako, apat na beses ko siyang babayaran.” ⁹At sinabi sa kanya ni Jesus: “Dumating ngayon ang kaligtasan sa sambahayang ito dahil anak nga ni Abraham ang taong ito. ¹⁰At dumating ang Anak ng Tao para hanapin at ilitas ang nawawala.”

Ang sampung salaping ginto

(Mt 25:14)

• ¹¹Malapit na ngayon si Jesus sa Jerusalem at akala ng mga taong kasama niya'y agad na ipakikita ang kaharian ng Diyos. Kaya sa kanilang pakikinig ay isa

pang talinhaga ang inilahad sa kanila ni Jesus. ¹²Sinabi niya: “May isang maharlikang tao na pumunta sa malayong lupain para mahirang na hari at saka siya babalik. ¹³Tinawag niya ang sampu niyang katulong at binigyan sila ng tig-iisang baryang ginto at sinabi sa kanila: ‘Ipagnegosyo ninyo ito hanggang sa aking pagbalik.’

¹⁴Namumuhi sa kanya ang kanyang mga kababayan kaya nagsugo sila ng ilang kinatawan para sabihin: ‘Ayaw naming maghari sa amin ang taong ito.’

¹⁵Gayon pa ma'y bumalik siya pagkahirang bilang hari. Ipinatawag niya ang mga katulong na binigyan niya ng baryang ginto para malaman kung magkano ang tinubo ng bawat isa. ¹⁶Humarap ang una at sinabi: ‘Panginoon, tumubo ng sampu pa ang barya mong ginto.’

¹⁷Sumagot siya: ‘Magaling, mabuting utusan; dahil naging matapat ka sa maliit na bagay, mapamamahala kita sa sampung lunsod.’ ¹⁸Dumating ang ikalawa at sinabi: ‘Panginoon, tumubo ng lima pa ang iyong baryang ginto.’ ¹⁹Sinabi nito sa kanya: ‘Mamamahala ka sa limang lunsod.’

²⁰Dumating ang isa pa at sinabi: ‘Panginoon, narito ang iyong baryang

marumi man ang kanyang mga kamay pero hindi pa rin niya naiwala ang diwa ng kabutihan, at lihim siyang humahanga sa propetang si Jesus. Binibigyang-pansin ng Diyos ang kanyang mabubuting pagnanais. Ang pagmamagandang-loob sa kanya ni Jesus ang nagpalabas sa makatao at mabubuting katangiang kinukuyom niya sa kanyang konsiyensya.

Sinasabing tuwang-tuwa niyang tinanggap si Jesus: kagalakang nagpapatunay sa pagbabagong nangyari sa kanya. Pagkatapos nito'y hindi magiging mabigat sa kanya ang ituwid ang masasama niyang gawa. At magbabahagi siya at makikibahagi sa pagpapairal ng katarungan.

Galit ang bayan, at sa ganito'y tinutularan nila ang mga Pariseo. Naniniwala silang dapat makiisa sa kanilang simulain ang propetang si Jesus kahit sa kanilang galit. Pero hindi lider ng masa si Jesus; parehong balewala sa kanya ang di pagkaunawa ng mga tao at ng mga Pariseo. Minsan pang ipinakita ni Jesus ang kanyang kapangyarihan: winasak niya ang kasamaan sa pamamagitan ng pagliligat sa makasalanan.

• 11. Nagpupunta sa Jerusalem ang mga taga-Galilea para ipagdiwang ang Paskuwa at sumama sa kanila si Jesus. Alam niyang naghihintay sa kanya ang kamatayan pero kumbinsido naman silang ihahayag siyang hari at tagapagpalaya ng Israel.

Sa kanyang talinhaga, inaanyayahan sila ni Jesus na magkaroon ng ibang pag-asa. Maghahari siya sa pagbabalik niya mula sa malayong lupain, o mula sa kamatayan, sa wakas ng kasaysayan. Samantala, pamamahalaan naman ng kanyang mga alagad ang mga yamang bigay niya sa kanila, na dapat nilang paramihin. Hindi sila dapat magpaupu-upo na lamang habang hinihintay nila ang kanyang pagbabalik, sapagkat sasamantalahin ng kanyang mga kaaway ang kanyang pagkawala. Makikibahagi sa kanyang tagumpay ang mga lingkod ni Jesus ayon sa kanilang pagtatrabaho.

May malaking kaugnayan sa talinhaga ng mga talento (Mt 25:14) ang pahinang ito. Tingnan natin ang dalawang pagkakaiba:

Una, sa simula at sa katapusan: tinutukoy ni Jesus

ginto. Binalot ko ito sa isang panyo at itinago. ²¹ Natatakot ako sa iyo dahil mapaghanap kang tao, kinukuha mo ang di mo idineposito at inaani ang di mo inihasik.'

²² Sinabi sa kanya ng panginoon: 'Masamang utusan, sa sarili mong mga salita kita hahatulan. Alam mo palang mapaghanap ako, na kinukuha ko ang di ko idineposito at inaani ang di ko inihasik, ²³ bakit di mo idineposito sa bangko ang aking baryang ginto? At makukubra ko sana iyon pati na ang interes pagbabalik ko.' ²⁴ At sinabi niya sa mga naroon: 'Kunin sa kanya ang baryang ginto at ibigay sa may sampu.' ²⁵ Sumagot sila: 'E, Panginoon, may sampung baryang ginto na siya.'

²⁶ 'Sinasabi ko sa inyo: bibigyan ang meron pero aalisan ang wala, kahit na ang meron siya ay kukunin sa kanya. ²⁷ Ngunit dalhin ninyo rito ang aking mga kaaway na ayaw akong maghari sa kanila at patayin sa harap ko'."

Ang pagpasok ni Jesus sa Jerusalem

(Mc 11:1; Mt 21:1; Jn 12:12; Mt 24:2)

²⁸ Pagkasabi nito, umuna si Jesus sa kanila pa-Jerusalem. ²⁹ Nang malapit na siya sa Betfage at sa Betania, sa tabi ng Bundok ng mga Olibo, sinugo niya ang dalawa sa kanyang mga alagad: ³⁰ "Pumunta kayo sa katapat na nayon. Pagpasok ninyo roon, may makikita kayong nakataling asno na di pa nasa-sakyan ninuman. Kalagan iyon at dalhin sa akin. Kung may magtanong sa inyo bakit inyo iyon kinakalagan, sabihin ninyong 'Kailangan ito ng Panginoon'."

³² Lumakad nga ang mga pinapunta at nakita nila ang lahat ayon sa sinabi sa kanila. ³³ Nang kinakalagan na nila ang asno, tinanong sila ng mga may-ari: "Bakit ninyo kinakalagan ang asno?" ³⁴ At sumagot sila: "Kailangan ito ng Panginoon." ³⁵ Dinala nila ito kay Jesus at sinapinan ito ng kanilang mga balabal, at saka pinasakay si Jesus. ³⁶ Sa kanyang paglakad, inilatag naman ng mga tao sa daan ang kanilang mga balabal.

³⁷ Nang palusong na siya mula sa Bundok ng mga Olibo, labis na nagalak ang lahat niyang alagad at nagsimulang magpuri sa Diyos nang malakas sa pag-alaala sa lahat ng himalang kanilang nakita, ³⁸ at kanilang sinabi: "*Pinagpala ang dumarating* na Hari sa ngalan ng *Panginoon*. Kapayapaan sa langit at luwalhati sa kaitaasan!"

³⁹ Sinabi kay Jesus ng ilang Pariseo sa pulutong: "Guro, pagsabihan mo ang iyong mga alagad." ⁴⁰ At sumagot siya: "Sinasabi ko sa inyo: kung hindi sila iimik, mga bato ang siyang sisigaw."

⁴¹ Nang malapit na siya at kita na ang lunsod, iniyakan ito ni Jesus: ⁴² "Kung nalalaman mo lamang sana sa araw na ito ang daan sa kapayapaan! Ngunit ngayo'y hindi mo ito nakikita. ⁴³ Sasapit sa iyo ang mga araw na magkakampo sa paligid mo ang iyong mga kaaway, kukubkubin ka at sisikilin sa lahat ng dako. ⁴⁴ Iguguho ka nila sa iyong mga anak, at walang iiwang magkapatong na bato sa iyo. Sapagkat hindi mo nalaman ang panahon ni ang pagdalaw ng iyong Diyos."

⁴⁵ Pumasok si Jesus sa patyo ng Templo at pinalayas ang mga nagtitinda, ⁴⁶ at

ang buhay-pulitikal ng kanyang bansa. Umaasa ang kanyang bayan sa Imperyong Romano at kailangang maging kalugud-lugod ang mga hari nito sa gobyernong Romano na nagbibigay ng proteksyon sa mga ito.

Ikalawa, binibigyang-diin ang katarungan ng Diyos: tumatanggap ang bawat isa ayon sa nararapat sa kanya. Hindi bagay na pantay-pantay na maipama-

mahagi ang kaligayahan ng Langit. Makikilala ng bawat isa ang Diyos at makikibahagi sa kanyang mga yaman ayon sa kakayahan niyang magmahal sa buong buhay niya. Bawat hakbang natin sa daan ng pag-sunod, pagsasakripisyo at kababaang-loob ay nagpapalakas sa ating kakayahang tumanggap mula sa Diyos at mapagbago niya.

sinabi niya: “Nasusulat: ‘*Magiging bahay-dalanginan ang aking bahay,*’ pero ginawa ninyong *pugad ng mga mag-nanakaw!*”

⁴⁷ Araw-araw na nangangaral si Jesus sa Templo. Hangad siyang patayin ng mga punong-pari at mga guro ng Batas, kasama ang mga Matatanda ng bayan. ⁴⁸ Ngunit wala silang magawa dahil taimtim na nakikinig sa kanya ang buong bayan.

20 ¹ Isang araw, nagtuturo siya sa mga tao sa Templo at ipinapahayag ang mabuting balita. At lumapit naman ang mga punong-pari at mga guro ng Batas kasama ang mga Matatanda. ² Tinanong nila siya: “Sabihin mo sa amin kung ano bang karapatan meron ka para gawin ang mga ito? Sino ang nagtalaga sa iyo para gawin ito?” ³ Sumagot naman si Jesus: “May itatanong ako sa inyo, sabihin ninyo sa akin: ⁴ sa Diyos ba galing ang pagbibinyag ni Juan o sa tao?” ⁵ At napag-isip-isip nila: “Kung isasagot nating galing sa Langit, sasabihin niya: ‘Bakit di kayo naniwala sa kanya?’ ⁶ At kung sasabihin naman nating sa tao lamang galing, babatuhin tayo ng buong bayan dahil kumbinsido sila na propeta si Juan.” ⁷ Kaya sinabi nila na hindi nila alam. ⁸ At sinabi naman ni Jesus sa kanila: “Hindi ko rin sasabihin sa inyo kung ano ang karapatan ko para gumawa ng mga ito.”

Mga kasamang mamamatay-tao

(Mc 12:1; Mt 21:33)

• ⁹ At sinimulan niyang sabihin sa bayan ang talinhagang ito: “May taong nagtanim ng ubasan at pinaupahan ito sa mga magsasaka, at saka matagal na naglakbay sa malayo. ¹⁰ Nang panahon

na, pinapunta niya ang isang katulong sa mga magsasaka para partihan nila siya ng bunga ng ubasan. Ngunit sinunggaban nila ito at pinaalis na walang dala. ¹¹ Nagpadala ang may-ari ng isa pang katulong pero sinunggaban din nila ito at minura at pinaalis na walang dala. ¹² Nagpapunta pa siya ng ikatlo at pinalayas din nila itong sugatan.

¹³ Kaya inisip ng may-ari ng ubasan: ‘Ano ngayon ang gagawin ko? Ipadadala ko ang aking minamahal na anak, siguro nama’y igagalang nila siya.’ ¹⁴ Ngunit nang makita siya ng mga magsasaka, nag-usap-usap sila: ‘Ito ang tagapagmana, patayin natin siya at mapapasaatin ang mana.’ ¹⁵ Kaya pinalayas nila siya sa ubasan at pinatay. Ano ngayon ang gagawin ng may-ari ng ubasan? ¹⁶ Darating siya at lilipulin ang mga magsasakang ito at ibibigay ang ubasan sa iba.”

Sinabi ng mga nakikinig: “Huwag nawa!” ¹⁷ Tinitigan sila ni Jesus at sinabi: “At ano ang Kasulatang ito: *Naging panulukang-bato ang tinanggihan ng mga tagapagtayo.* ¹⁸ *Magkakabali-bali ang mahulog sa batong ito at madudurog ang mabagsakan nito.*”

¹⁹ Dadakipin na sana siya ng mga guro ng Batas at mga punong-pari sa sandaling iyon pero takot sila sa bayan. Naunawaan nga nila na sila mismo ang pinatatamaan ni Jesus sa talinhagang ito.

Buwis para sa Cesar

(Mc 12:13; Mt 22:15)

²⁰ Inabangan naman nila si Jesus. Nagpadala sila ng mga espiya na nagkunwaring tapat para siluin siya sa kanyang pananalita at maibigay sa kapangyarihan at sa hukuman ng gober-

• **20.9.** Maraming beses na nagharap si Jesus at ang sambayanan ng Jerusalem. Sinasabi ni Lucas sa 20:19: *Takot sila sa bayan.* Pero totoo nga bang mas masahol pa sa atin ngayon ang mga Judio nang panahong iyon, ang kanilang mga guro ng Batas at mga pari? Hindi kaya tayo nagkakamali kapag nanga-

ngarap tayo ng isang Iglesyang walang pag-uusig at mga kontrobersya?

Napakabigat na pasanin lalo na sa ilang lugar ang hatid ng mga komersiyal tungkol sa pagiging Kristiyano at kinikilala ang pananampalataya bilang daan sa masarap na pamumuhay nang magkaroon ng

nador. ²¹ Tinanong siya ng mga ito: “Guro, alam namin na matapat ka sa pagsasalita at pagtuturo; hindi ka napapadala sa iba kundi itinuturo mo ang daan ng Diyos ayon sa katotohanan. ²² Kaya ayon ba sa Batas na magbayad ng buwis sa Cesar o hindi?”

²³ Nang makita ni Jesus ang kanilang pandaraya, sinabi niya sa kanila: ²⁴ “Ipa-kita ninyo sa akin ang isang denaryo. Sino ang nakalarawan dito, na narito rin ang kanyang pangalan?” Sumagot sila: “Ang Cesar.” ²⁵ Kaya sinabi niya sa kanila: “Kaya ibigay ninyo sa Cesar ang para sa Cesar, at sa Diyos ang para sa Diyos.”

²⁶ At hindi nila siya masilo sa kanyang sinabi sa harap ng bayan. Namangha pa sila sa kanyang sagot at tumahimik.

Mabubuhay ang mga patay?

(Mk 12:18)

• ²⁷ Lumapit noon ang ilang Sadduseo na mga taong tutol sa pagkabuhay. ²⁸ At itinanong nila kay Jesus: “Guro, isinulat ni Moises para sa amin: ‘Kung may magka-

kapatid na lalaki at mamatay na walang anak ang isa sa kanila, kailangang kunin ng kanyang kapatid ang kanyang asawa para magpasibol ng supling sa kanyang kapatid.’ ²⁹ Ngayon, may pitong magka-kapatid na lalaki. Nag-asawa ang pangana-y at namatay na walang anak. ³⁰ Kinuha ng pangalawa ang biyuda, ³¹ at pagkata-pos ay ng pangatlo naman, pero hindi nagkaanak ang pito. Namatay sila ³² at sa bandang huli’y namatay rin ang babae. ³³ Sa pagkabuhay, kanino sa pito siya maituturing na asawa? Ang pito nga ang umangkin sa kanya.”

³⁴ Sinagot sila ni Jesus: “Nag-aasawa ang mga taong nasa daigdig na ito, lalaki man o babae. ³⁵ Ngunit hindi na mag-aasawa ang mga ituturing na karapat-dapat sa kabilang-buhay at sa pagkabuhay ng mga patay, lalaki man o babae. ³⁶ Hindi na nga sila mamamatay. Kapatay na sila ng mga anghel at mga anak sila ng Diyos matapos silang ibangon. ³⁷ Tiyak na may pagkabuhay ng mga patay; ipinahi-watig ito kahit na ni Moises sa kabanata

masayang pamilyang may nakangiting mga anak na konsumerista. Tunay na hindi kailangang danasin ng lahat ang mga oposisyong nakaharap ni Jesus. Ngunit pinili niya para sa kanyang sarili ang daang ito ng krus sapagkat ito ang hayway ng Diyos.

- 27. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 12:8.

May sariling ekspresyon si Lucas sa pagsasalita tungkol sa muling pagkabuhay sa mga berso 34-36. Sapagkat sa mga bansang iyon na may kulturang Griyego (at para sa kanila nagsusulat si Lucas), marami ang naniniwalang likas sa tao ang pagiging imortal ng kaluluwa. Nililinaw ni Lucas para sa kanila na hindi likas ang kabilang buhay; isa itong regalo ng Diyos para sa *karapat-dapat pumasok dito*.

Mga anak sila ng Diyos matapos niya silang ibangon. Ayon sa pananalitang Hebreo, sinasabi ng teksto na mga anak sila ng Diyos dahil mga *anak sila ng pagkabuhay*. Hindi muling pagkabuhay at pagbabalik sa buhay na alam natin ang pagkabuhay na ito. Gawa ito ng Espiritu ng Diyos na bumabago at nagpapabanal sa mga binubuhay niya. Kaya ang mga binuhay ang mga anak ng Diyos sa isang paraang mas totoo kaysa mga anak ng daigdig na ito: pinalaya mula sa kasalanan, muli silang ipinanganak ng Diyos.

Nabubuhay ang lahat para sa kanya. Nagsimula silang mabuhay nang makilala sila ng Diyos at tawagin

sila. Hindi sila maglalaho dahil inilabas na sila ng Diyos mula sa daigdig na ito para papasukin sa kanya.

Marami ang nasisiyahan sa matandang paniwala sa reinkarnasyon. Sinasabi nito na pagkatapos ng buhay na ito, muli tayong ipapanganak at ayon sa ating mga gawa’y tatamasahin natin ang mas mataas o mas mababang kalagayan kaysa kasalukuyan. Pagkatapos siguro ng maraming buhay, mararating din natin ang buhay sa langit. Pananaw na nakagagaan ng loob! Walang paghuhukom at makapamumuhay tayo sa kasalukuyan nang walang pakikipagsapalaran, tulog (Lc 12:20; 12:37; 1 Tes 5:6) sa halip na nagsisikap pumasok sa *makipot na pintuan* (Lc 13:24).

Tanging sa tulong lamang ng ating Kaaway lalago ang huwad na pag-asang ito maging sa mga Kristiyano. Madaling maunawaan na magkasamang umuunlad ang katawan at kaluluwa at iisang tao lamang. Hindi “makapapasok” sa katawan ng isang bagong silang na sanggol ang kaluluwa ng isang matanda. Mas magiging madali pa kaysa rito ang baguhin at muling hubugin ang kanyang katawan sa pagputol sa mga bahaging hindi kasya sa katawan ng sanggol.

Pero hindi kailangan ang argumentong ito. Itinuturo sa atin ng Biblia na ang buhay na ito ang tangi nating pagkakataon. *Minsan lang namamatay ang tao at hinuhukuman* (Heb 9:27).

ng palumpong nang tawagin niyang *Diyos ni Abraham, Diyos ni Isaac at Diyos ni Jacob* ang Panginoon. ³⁸Hindi siya Diyos ng mga patay kundi ng mga buhay, at buhay na kasama niya silang lahat.”

³⁹Nagsalita ang ilang guro ng Batas: “Guro, talaga ngang tama ang iyong sinabi.” ⁴⁰Mula noo’y wala nang nangahas na magtanong pa sa kanya.

⁴¹Sinabi ni Jesus sa kanila: “Ano’t sinasabing anak ni David ang Mesiyas?”

⁴²Sinasabi nga ni David sa aklat ng Mga Salmo: ‘*Ang sabi ng Panginoon sa aking Panginoon: Umupo ka sa aking kanan*’ ⁴³*hanggang ilagay ko ang iyong mga kaaway sa ilalim ng iyong mga paa.*’

⁴⁴Kung tinatawag siya ni David na *Panginoon*, puwede bang anak siya ni David?”

• ⁴⁵Nakikinig ang buong bayan nang sabihin niya sa kanyang mga alagad:

⁴⁶“Mag-ingat kayo sa mga guro ng Batas na gustong lumakad nang nakabarrong at batiin ng mga tao sa liwasan at mabigyan ng pangunahing lugar sa mga handaan at sa sinagoga. ⁴⁷Nang-uubos sila ng mga bahay ng mga biyuda at nagdarasal nang mahaba para may idahilan. Napakatindi ng magiging hatol sa mga ito.”

Ang abuloy ng biyuda

(Mc 12:41)

21 ¹Tumingin si Jesus at may mayayaman na naghuhulog ng kanilang abuloy sa kabang-yaman. ²At nakita rin niya ang isang pobreng biyuda

• ⁴⁵. *Nang-uubos sila ng mga bahay ng mga biyuda.* Tinutukoy marahil nito ang mga guro ng Batas na nakikituloy sa ilang relihiyosang biyuda at pagkatapos ay sa mga ito umaasa.

• **21.5.** Tingnan ang paliwanag sa Marcos 13:1 at Mateo 24:1.

Sapagkat matindi ang sasapit na kapahamakan sa lupain (23). Mas malinaw na ibinabalita ni Lucas kaysa kina Mateo at Marcos ang pagkawasak ng bansang Judio.

Hanggang mabuo ang mga panahon ng mga

na naghulog ng dalawang barya. ³At sinabi niya: “Talagang sinasabi ko sa inyo na pinakamahalaga sa lahat ang inihulog ng dukhang biyudang ito. ⁴Naghulog nga silang lahat sa kabang-yaman mula sa sobra nila pero inihulog naman niya mula sa kanyang kasalatan ang buo niyang kabuhayan.”

Mga tanda bago mawasak ang Jerusalem

(Mc 13:1; Mt 24:1)

• ⁵May ilan namang nag-uusap tungkol sa Templo, at sinabi nila na may magagandang bato ito at mamahaling palamuti. Sinabi naman ni Jesus: ⁶“Darating ang mga araw na walang matitirang magkapatong na bato sa lahat ng inyong nakikita; iguguho ang lahat.” ⁷Nagtanong sila sa kanya: “Guro, kailan ito mangyayari at ano ang tanda na sumapit na ito?”

⁸Sumagot si Jesus: “Mag-ingat kayo at baka kayo madaya. Maraming aangkin sa aking pangalan sa pagsasabing ‘Ako ang Mesiyas; ako siya,’ at ‘Palapit na ang panahon.’ Huwag kayong sumunod sa kanila. ⁹Sa pagkabalita ninyo sa digmaan at mga kaguluhan, huwag kayong mali-galig; mangyayari muna ito pero hindi pa ito ang wakas.”

¹⁰At sinabi niya sa kanila: “Magdi-digmaan ang mga bayan at maglalaman-laban ang mga kaharian. ¹¹Magkakaroon din ng malalakas na lindol sa maraming lugar, magkakaroon ng taggutom, magkakaroon ng mga kakila-kilabot na bagay at ng malalaki ring kababalaghan sa langit. ¹²Pero bago sumapit ang lahat ng

bansa (24). Hinahati ni Lucas sa dalawang panahon ang kasaysayan. Ang isa’y para sa Matandang Tipan at siya ring panahon ng Israel. Pero pagkarating ni Jesus, nagsisimula naman ang mga panahon ng mga bansa. Pinapasinayaan ng pagkawasak ng bansang Judio at ng pagkakawatak-watak ng mga tagaroon ang isa pang yugtong ito. Sa panahong ito magiging kasaysayan ng pag-eebanghelyo at pagtuturo ng Iglesya sa mga bansa ang Banal na Kasaysayan. Matatawag nating panahon ng Bagong Tipan ang panahong ito na nagwawakas sa malubhang krisis at magsasara sa kabuuan ng kasaysayan ng tao.

ito, dadakipin kayo at uusigin; ibibigay kayo sa mga sinagoga at dadalhin sa mga kulungan at ihaharap sa mga hari at mga gobernador dahil sa aking pangalan. ¹³Sasapit ito sa inyo para makapagpapatotoo kayo sa akin.

¹⁴Isaisip ninyo na huwag ikabalisa ang pagtatanggol sa inyong sarili ¹⁵dahil ako mismo ang magbibigay sa inyo ng mga salita at karunungan di matatagalan o masasagot ng lahat ninyong kaaway.

¹⁶Ipagkakanulo kayo ng inyong mga magulang, mga kapatid, mga kamag-anak at mga kaibigan, at papatayin nila ang ilan sa inyo. ¹⁷At kamumuhian kayo ng lahat dahil sa aking pangalan. ¹⁸Su-balit hindi maaano isa mang buhok sa inyong ulo. ¹⁹Sa inyong pagpapakatatag, ang mga sarili ninyo mismo ang inyong makakamit.

²⁰Kung makita ninyong nakubkob na ng mga hukbo ang Jerusalem, alamin ninyong sumapit na ang kanyang pagkawasak. ²¹Kaya tumakas pa-bundok ang mga nasa Judea, umalis ang mga nasa lunsod, at huwag nang bumalik doon ang mga nasa bukid.

²²Sapagkat ito ang mga araw ng paghihiganti sa kanya para matupad ang lahat ng nasa Kasulatan. ²³Sawimpalad ang mga nagdadalantao o mga inang nagpapasuso sa mga araw na iyon. Sapagkat matindi ang sasapit na kapa-hamakan sa lupain at ang galit sa bayang ito. ²⁴Mamamatay sila sa tabak, dadal-

hing bihag sa lahat ng bansa, *at yuyurakan ng mga bansang pagano ang Jerusalem* hanggang mabuo ang panahon ng mga bansa.

Ang pagdating ng Anak ng Tao

²⁵Magkakaroon ng mga tanda sa araw, buwan at mga bituin. Sa lupa'y mangangamba ang mga bansa dahil sa ugong at alon ng dagat, at wala silang magagawa. ²⁶Hihimatayin ang mga tao dahil sa takot at pagkabahala sa mga sasapitin ng sanlibutan sapagkat mayayanig ang mga puwersa ng sanlibutan. ²⁷At makikita nila ang Anak ng Tao na dumarating na nasa ulap na may Kapangyarihan at ganap na Luwalhati.

Mga tanda ng panahon

²⁸Kung magsimula nang maganap ang mga ito, tumindig kayo at tumunghay dahil palapit na ang inyong katubusan.”

²⁹At sinabi ni Jesus sa kanila ang isang talinhaga: “Tingnan ninyo ang punong-igos at ang ibang mga puno. ³⁰Pagkakita ninyong nagdadahon na ang mga ito, alam ninyong malapit na ang tag-init. ³¹Gayundin naman, pag napansin ninyo ang mga ito, alamin ninyong malapit na ang paghahari ng Diyos. ³²Talagang sinasabi ko sa inyo na hindi lilipas ang salinlahing ito at mangyayari ang lahat ng ito. ³³Lilipas ang langit at lupa ngunit hindi lilipas ang aking mga salita.

• ³⁴Mag-ingat kayo't baka bumigat ang

• 34. *Magbantay*. Matapos magsalita tungkol sa nalalapit na wakas ng Jerusalem (b. 28-32), nagsasalita naman si Lucas tungkol sa araw na tatapos sa kasaysayan ng tao sa pagdating ni Kristong Hukom (b. 34-36).

Magbantay. Hindi lamang para sa mga makaalam ng araw na iyon ang imbitasyong ito kundi para sa lahat sa buong kasaysayan ng Iglesya.

Magbantay at manalangin: Mula sa panloob na disposisyon ng Kristiyano na laging gising at handa, dumadako tayo sa isang kaugalian ng Iglesya: mga pagtatanod at pananalangin na nagpapatuloy habang natutulog ang daigdig (tingnan Ef 6:18).

Para maging marapat... Ang pananalangin at mga

pagtatanod ay para humingi ng tulong sa Diyos sa mabibigat na pagsubok na mauuna bago dumating si Kristo. Para makaiwas sa mga pagkakamali at mga panlilinlang (2 Tes 2:9), para manatiling banal at walang bahid sa harap ng Diyos (1 Tes 3:13). Nasa-saad sa Ama Namin ang parehong alalahanin ng mga naghihintay sa pagdating ng Kaharian: “Huwag mo kaming ipahintulot sa tukso at iadya mo kami sa lahat ng masama.”

Sa totoo'y hindi lamang tayo sa mga pagbagsak iniaadya ng pananalangin at pagtatanod. Kung mas mulat ang mananampalataya, mas nakikibayani ang Iglesya sa pagpapalago at pagpapabunga sa plano ng Diyos at pagpapadali sa pagdating ng Panginoon.

inyong mga isip sa mga bisyo, paglalasing at mga intindihin sa buhay. At baka bigla kayong datnan ng araw na iyon. ³⁵Babagsak itong parang bitag sa lahat ng nasa lupa. ³⁶Kaya lagi kayong magbantay at manalangin para maging marapat na makatakas sa lahat ng mangyayaring ito at makaharap sa Anak ng Tao.”

³⁷Nagtuturo si Jesus sa Templo kung araw, at sa gabi nama'y umaalis siya at magdamag sa Bundok ng mga Olibo. ³⁸At maaga siyang pinupuntahan ng buong bayan sa Templo para makinig sa kanya.

Pakana laban kay Jesus

(Mc 14:1; Mt 26:1)

22

¹Malapit na ang Piyesta ng mga Tinapay na Walang Lebadura na tinatawag na Paskuwa. ²At humahanap pa ng paraan ang mga punong-pari at mga guro ng Batas kung paano maililigpit si Jesus sapagkat natatakot sila sa bayan.

³Ngunit pumasok si Satanas kay Judas na tinatawag na Iskariote na isa sa Labin-dalawa. ⁴At pumunta siya para makipag-usap sa mga punong-pari at sa mga pinuno ng bantay sa Templo kung paano ibibigay si Jesus sa kanila. ⁵Kaya natuwa sila at nagpasyang bigyan siya ng pilak. ⁶Sumang-ayon siya at mula noo'y naghanap na siya ng pagkakataon para maibigay si Jesus sa kanila nang walang mga tao.

• **22.7.** *Saan mo gustong ihanda namin ito?* Ito ang unang inaasikaso ng mga naglalakbay sa Jerusalem: ang humanap ng bahay na makakainan ng korderong isinakripisyo.

Sasalubungin kayo ng isang lalaki. Kadalasa'y mga babae ang nagdadala ng tapayan ng tubig kayat madaling makilala ang lalaking may tapayan. Alam ni Jesus na ipagkakanulo siya ni Judas kaya ayaw niyang ituro kaagad ang lugar na kakainan nila ng hapunan. Posibleng doon siya dakpin. Kaya isang propetikong kutob lamang ang kanyang pinanghawakan: ang Ama ang nagtakda ng lugar ng huling hapunan. Ang totoo'y bahay iyon ng isang lalaking mayaman na alagad ni Jesus sa Jerusalem. Malamang na ito rin ang bahay na pinagtipunan ng mga apostol pagkamatay ni Jesus at pinagsimulan ng Iglesya.

• ⁷Sumapit ang Piyesta ng mga Tinapay na Walang Lebadura, kung kailan dapat katayin ang mga tupang pampaskuwa. ⁸Kaya pinapunta ni Jesus sina Pedro at Juan sa pagsasabi sa kanila: “Lumakad kayo at ihanda ang Paskuwang ating kakanin.” ⁹Sinabi nila sa kanya: “Saan mo gustong ihanda namin?” ¹⁰Sumagot siya: “Pagpasok ninyo sa lunsod, sasalubungin kayo ng isang lalaking may pasang isang bangang tubig. Sundan ninyo siya sa bahay na pupuntahan niya, ¹¹at sabihin ninyo sa may-ari ng bahay: ‘Ipinasasabi sa iyo ng Guro: Nasaan ang kuwarto para pagsaluhan namin ng aking mga alagad ang Hapunang Pampaskuwa?’” ¹²At ituturo niya sa inyo ang isang malawak na silid sa itaas na may kagamitan. Doon kayo maghanda.”

¹³Lumakad sila at natagpuan ang lahat ayon sa sinabi sa kanila, at inihanda nila ang Paskuwa.

Ang huling hapunan ng Panginoon

(Mc 14:2; Mt 26:17)

• ¹⁴Pag dating ng oras, lumapit siya sa hapag kasama ang mga apostol. ¹⁵At sinabi niya sa kanila: “Pinanabikan kong kanin ang Paskuwang ito na kasalo ninyo bago ako magdusa. ¹⁶At sinasabi ko sa inyo: hindi na ako muling kakain nito hanggang di ito matupad sa kaharian ng Diyos.”

• 14. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 14:12.

Lumapit si Jesus sa hapag, o “humilig” o “humigang patagilid” gaya ng sinasabi sa Ebanghelyo ayon sa kaugalian sa mga bangkete ng mga maykaya; humihigang patagilid sa mga sopang nakapalibot sa hapag ang mga kumbidado.

Mahirap matiyak kung sa pagsasalusalalo sa korderong pampaskuwa nagsimula ang huling hapunan ito ni Jesus at nagwakas sa Eukaristiya, o kung ang eukaristiya lamang ang ipinagdiwang ni Jesus at hindi pinagsaluhan ang Paskuwa. Alinman dito ang nangyari, gustong ituro sa atin ng Ebanghelyo na kung ano ang pagsasalusalalo sa korderong pampaskuwa para sa bayang Israel, gayundin naman ang eukaristiya para sa Iglesya.

Pagkatanggap sa kalis. Sa hapunang pampas-

¹⁷At pagkatanggap sa kalis nagpasalamat siya at sinabi: “Kunin ninyo ito at pagsaluhan. ¹⁸Sinasabi ko nga sa inyo: hindi na ako iinom mula ngayon ng galing sa ubas hanggang dumating ang kaharian ng Diyos.” ¹⁹Kumuha rin siya ng tinapay, nagpasalamat, pinira-piraso ito at ibinigay sa kanila habang sinasabi: “Ito ang aking katawan (na ibinibigay dahil sa inyo; gawin ninyo ito bilang pag-alaala sa akin.” ²⁰Pagkatapos ng hapunan, gayon din ang ginawa niya sa kalis habang sinasabi: “Ang kalis na ito ang bagong tipan sa aking dugo na ibinubuhos dahil sa inyo.)”

²¹Kasama ko naman sa hapag ang kamay ng nagtataksil sa akin. ²²Pumapanaw ang Anak ng Tao ayon sa itinakda pero sawimpalad ang taong nagkakanulo sa kanya.” ²³At nagsimula silang mag-

tanungan kung sino sa kanila ang maka-gagawa nito.

Huling pakikipag-usap kay Jesus

(Mc 10:42; Jn 13:1)

• ²⁴Nagsimula sila noong magtalu-talo kung sino sa kanila ang kikilalaning pinakadakila. ²⁵Kaya sinabi niya sa kanila: “Sinusupil ng mga naghahari ang kani-lang mga bansa at nagpapatawag na ‘Tagatangkilik’ ang mga nakapangyayari sa kanila. ²⁶At huwag kayong maging ganito; maging gaya ng pinakahuli ang pinakadakila sa inyo at maging gaya ng nagsisilbi ang pinuno. ²⁷Sino ba ang mas dakila, ang nasa hapag o ang nagsisilbi? Di ba’t ang nasa hapag? At nasa piling ninyo ako gaya ng nagsisilbi.

²⁸Kayo ang nanatiling kasama ko sa aking mga pagsubok ²⁹kaya itinatakda ko

kuwa, apat na kalis ang sunud-sunod na iniaabot sa namumuno sa pagdiriwang. Pagpapalain niya ang mga iyon at ipapasa naman ng mga kasama sa pagdiriwang.

Hindi na ako iinom mula ngayon ng galing sa ubas. Inaalaala na para sa mga Judio ipinagpapauna na ng hapunang pampaskuwa ang bangkete sa Kaharian ng Diyos. Sa gabing ’yon, nagkakatotoo ito para kay Jesus sa isang espesyal na paraan.

Ito ang aking katawan. Ang konsagradong tinapay ba ang sagisag ng katawan ni Kristo o ito mismo ang katawan ni Kristo? Marami nang malalaking kontrobersya tungkol dito ang namagitan sa mga Katoliko at mga Protestante. Para sa Katoliko, tunay na katawan ni Kristo ang tinapay; para naman sa Protestante, wala ang pisikal na presensya ng katawan ni Kristo sa tinapay at pawang sagisag lamang. Kapwa nagsisikap ang dalawa na magkaunawaan tungkol dito.

Sinasabi ng Iglesya na parehong larawan at katotohanan ang konsagradong tinapay. Hindi isang pisikal o materyal na presensya ang presensya ng katawan para masabi nating “Narito ngayon sa mesa si Jesus.” Narito nga ang katawan ni Kristo pero sa pamamagitan ng isang tanda o sakramento ng tinapay at alak. Tinatang-gap natin sa komunyong ang katawan ni Kristong nabuhay (isa pa itong dahilan para isipin na hindi ito materyal na presensya kundi ibang klase, di nangangahulugang di-kasintotoo, pero naiiba). Isang mahiwagang katotohanan ng pagniniig ang kanyang presensya para sa nananampalatayang nangungumunyon. Hindi para gawing mas naririto si Jesus ang pangunahing layunin ng eukaristiya kundi para sariwain at patatagin ang komunyong o pagkakabuklod ni Jesus at ng mga nakikisalo sa hapag ng Panginoon.

Dugo na ibinuhos dahil sa inyo. Ibinibigay sa atin ni Jesus ang kahulugan ng kanyang kamatayan. Siya ang magiging Lingkod ni Yawe na ibinalita ni Isaias (53:12) na siyang aako sa mga kasalanan *ng marami*. Kaya sinasabi ni Jesus sa mga ebanghelyo nina Mateo at Marcos: “Ang aking dugong ibinuhos para sa *marami*.” Ang mga Kristiyano ang unang bumubuo sa maraming ito, kaya nababasa natin dito: *ibinubuhos dahil sa inyo* gaya ng nasusulat sa 1 Cor 11:24.

Ang bagong tipan. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 14:12.

Gawin ninyo ito bilang pag-alaala sa akin. Sa mga salitang ito itinatag ni Jesus ang eukaristiya kung paanong ipagdiriwang ito ng Iglesya. *Bilang pag-alaala sa akin:* hindi para gunitain ang isang patay. Sa Piyesta ng Paskuwa inaalaala ng mga Judio ang pagkilos ng Diyos na nagligtas sa kanila mula sa Ehipto; inaalaala naman natin sa eukaristiya ang pagkilos ng Diyos na nagligtas sa atin sa pamamagitan ng sakripisyo ng kanyang Anak.

Mga salitang wala sa maraming matatandang manuskrito ang nasa parentesis ng b. 20-21, at marahil ay hindi Ebanghelyo ni Lucas.

• ²⁴. Matapos isalaysay ang Huling Hapunan (Mc 14:12), inilalahad ni Lucas ang ilang sinalita ni Jesus pagkakain kung saan namaalam si Jesus sa kanyang mga apostol. Sa totoo’y nag-iisa si Jesus, putol na ang ugnayan niya at ng kanyang mga alagad. Parang wala silang natutuhan sa loob ng maraming buwan, at sa katapusan ng Huling Hapunang ito na walang iba kundi ang unang Eukaristiya, mga makalupang kaabalahan ang tangi nilang sinasabi.

Nag-aagawan ang mga apostol para sa unang

ang pagkahari ninyo, gaya ng itinakda sa akin ng aking Ama. ³⁰Kakain kayo at iinom sa aking hapag sa aking kaharian, at luluklok kayo sa mga trono at mama-mahala sa labindalawang tribu ng Israel.

³¹Simon, Simon, hiningi ni Satanas na salain kayong tulad ng trigo ³²pero ipinagdasal kita nang di bumagsak ang iyong pananampalataya. At pagbabalik-loob mo naman, patatatagin mo ang iyong mga kapatid.” ³³Sinabi naman ni Pedro: “Panginoon, handa akong sumama sa iyo sa kulungan man at kamatayan.” ³⁴Ngunit sinabi sa kanya ni Jesus: “Sinabi ko sa iyo, Pedro: bago tumilaok ang tandang ngayon, tatlong beses mo akong itatatwa.”

³⁵Tinanong sila ni Jesus: “Nang isugo ko kayong walang pitaka, bag o sandalyas, nagkulang ba kayo ng anuman?” Sumagot sila: “Hindi.” ³⁶At sinabi ni Jesus: “Ngayon naman, magdala ang may pitaka, gayon din ang may bag; at kung may walang tabak, ipagbili niya ang kanyang balabal para bumili. ³⁷Sapagkat sinabi ko sa inyo na matutupad sa akin ang Kasulatang ito: *‘Ibinilang siya sa masasama.’* Halos tapos na ang mga sinulat tungkol sa akin.”

puwesto sa Kaharian. Ano kayang paniwala ang meron pa sila tungkol sa Kaharian? Habang naghahapunan, si Jesus ang naglingkod na parang utusan sa bahay (Jn 13:1).

Hindi nasisiraan ng loob si Jesus sa pagkakitang hindi niya katono ang mga apostol habang papaikli na ang kanyang panahon. Ipinaubaya na niya sa Ama ang kanyang buhay at gawa. Kung waring mabigo man siya, alam niyang pagkamatay niya, kasama niyang mabubuhay ang kanyang gawa. Kaya sinisiguro niya sa kanyang mga apostol ang kanyang mga pangako.

Luluklok kayo... Napakahirap para sa atin ang intindihin ang katapatan ni Jesus sa kanyang mga tao. Lahat ng kanya ay para ibahagi sa mga nagtalaga ng sarili sa kanyang gawa. *Ang labindalawang tribu ng Israel* o ang buong bayan ng Diyos. Kaya hinihingi ni Jesus sa ating lahat na galing sa maraming bansa na tanggapin ang pananampalataya ng mga apostol.

Naniniwala si Pedro na magiging mas matatag siya kaysa iba dahil siya ang lider. Subalit ang hinaharap na misyon ni Pedro ang nakikita ni Jesus. Kayat sa kabila ng pagkadapa ni Pedro, gusto pa rin siyang bigyan ni

³⁸Sinabi nila: “Panginoon, heto ang dalawang tabak.” Sumagot siya: “Tama na!”

Getsemane

(Mc 14:32)

• ³⁹Lumabas si Jesus at pumunta siya tulad ng dati sa Bundok ng mga Olibo; kasama rin niya ang mga alagad. ⁴⁰Pagdating sa lugar, sinabi niya sa kanila: “Manalangin kayo upang di madala sa tukso.”

⁴¹Lumayo siya sa kanila na mga isang pukol ng bato ang layo, lumuhod at nanalangin: ⁴²“Ama, kung gusto mo, alisin mo sa akin ang kalis na ito. Gayunma’y huwag ang kalooban ko kundi ang sa iyo ang masunod.” ⁴³At napakita sa kanya ang isang anghel mula sa langit at pinalakas siya.

⁴⁴Simbigat ng kamatayan ang kanyang nadama kaya nanalangin siya nang mas taimtim pa; ngunit pinawisan siya ng malalaking patak ng dugo na pumatak sa lupa. ⁴⁵Matapos manalangin, tumayo siya at bumalik sa mga alagad na nakita niyang natutulog dahil sa lungkot. ⁴⁶Sinabi niya sa kanila: “Bakit kayo natutulog? Bumangon at manalangin upang di madala sa tukso.”

⁴⁷Nagsasalita pa siya nang dumating

Jesus ng isang natatanging grasya para mapatag niya ang iba. Ganito ang pamamaraan ni Jesus: *Iniligtas niya ang naliligaw*, at sa pagkakita niya kay Pedro sa walang-lunas na kahinaan ng tao, ginagamit niya si Pedro para bigyan ang Iglesya ng katatagan na di mahahangad ng anumang lipunan ng tao. Dahil nga rin sa mga Papa na mga kahalili ni Pedro ang pagpapatuloy ng Iglesya sa loob ng mga dantaon.

At sa huli’y gumagamit si Jesus ng mga paglalarawan para sabihing nalalapit na ang krisis na maraming beses nang ibinalita: hindi ito gaanong naintindihan ng mga apostol kaya naghanap sila ng mga tabak.

• ³⁹. Lumalabas na ipinagdiwang ni Jesus ang Paskuwa sa isang bahay sa timog-kanluran ng matandang siyudad ng Jerusalem. Bumaba siya sa hagdan-hagdang kalye na dating ilog ng Tiropeon, umahon sa baryo ng Ofel na matandang siyudad ni David para makababa sa Batis ng Kidron, na halos laging tuyo. Mula roon, umakyat siya siguro sa Bundok ng Mga Olibo na tinawag nang ganoon dahil puno ng

ang isang grupo ng mga tao. At ang lalaking nagngangalang Judas na isa sa Labindalawa ang nangunguna sa kanila. Lumapit ito kay Jesus para halikan siya. ⁴⁸Sinabi ni Jesus: “Judas, ano’t isang halik para ipagkanulo ang Anak ng Tao?”

⁴⁹Nang malaman ng mga kasama ni Jesus ang maaaring mangyari, sinabi nila sa kanya: “Panginoon, gagamitin ba namin ang tabak?” ⁵⁰At tinaga ng isa sa kanila ang katulong ng Punong-pari at naputol ang kanang tainga nito. ⁵¹Ngunit nagsalita si Jesus: “Tama na.” At hinipo niya ang tainga ng katulong at pinagaling.

⁵²Sinabi ni Jesus sa dumating na mga punong-pari, mga pinuno ng mga bantay sa Templo at Matatanda: “Isa ba akong tulisan at pumarito kayong may mga tabak at pamalo?” ⁵³Nasa Templo ako araw-araw sa piling ninyo at hindi ninyo ako dinakip; ngunit narito na ang oras ninyo at ang kapangyarihan ng kadi-liman.”

Paglilitis kay Jesus, pagtatatwa ni Pedro

(Mc 14:53; Mt 26:57)

• ⁵⁴Pagkadakip sa kanya, dinala nila siya at ipinasok sa bahay ng Punong-

mga punong-olibo ang kanlurang paahong bahagi nito. Nagpunta si Jesus sa isang hardin na tinatawag na Getsemane, na ibig sabihi’y “pisaan ng langis”. Malamang na pag-aari ito ng isa sa mga alagad ni Jesus dahil madalas siyang magpunta roon (Jn 18:2).

Wala sa ilang matatandang kopya ng Ebanghelyo ang mga berso 43 at 44. Siguro’y inalis ang mga ito sapagkat marami ang naeskandalo sa patotoong ito sa “kahinaan” ni Kristo.

Simbigat ng kamatayan ang kanyang nadama. Hinaharap ni Jesus ang isang napakabigat na larawan ng kasalanan ng mundo na dumagan sa kanya sanhi ng presensya ng Amang Banal. Lubha tayong nagkakamali kung iniisip nating maiintindihan ang nadama ni Jesus bago siya namatay, ayon sa sikolohiya ng karaniwang tao na nangangamba para sa sariling buhay. Pero sa kasaysayan ng Iglesya, may mata-tagpuan tayong ilang tao na dahil sa grasya ng Diyos ay umabot sa isang paraan ng pagdama, paghihirap at pag-unawa at pagmamahal na lubhang kaiba sa ating karanasan. Sa pamamagitan nila medyo naiintindihan natin kung ano ang naging paghihirap ni Jesus.

Isang anghel mula sa langit. Kung minsa’y binabanggit ng Biblia ang isang anghel para sabihing

pari; sinundan naman siya ni Pedro sa malayo.

⁵⁵Nagsiga sila sa gitna ng patyo, at nakiupo si Pedro sa gitna nila. ⁵⁶Nakita siya ng isang aliping babae habang nakaupo siya na naliliwanagan ng apoy, tinitigan siya nito at sinabi: “Kasama rin ni Jesus ang taong ito.” ⁵⁷Pero tumanggi si Pedro: “Babae, hindi ko siya kilala.”

⁵⁸Pagkalipas ng ilang sandali, may lalaki namang nakakita sa kanya at sinabi nito: “Isa ka rin sa kanila.” Ngunit sumagot si Pedro: “Hindi, Pare.” ⁵⁹Pagkaraan ng mga isang oras pa, may buong tapang namang nagsabi: “Kasama niya talaga siya; taga-Galilea siya, a.”

⁶⁰Ngunit sinabi ni Pedro: “Kaibigan, wala akong alam sa sinasabi mo.” Nagsasalita pa siya nang tumilaok ang tandang. ⁶¹At lumingon ang Panginoon at tinitigan si Pedro. Kayat naalaala niya ang salitang sinabi sa kanya ng Panginoon: “Bago tumilaok ang tandang, tatlong beses mo akong itatatwa.” ⁶²At lumabas si Pedro na buong kapaitang umiiyak.

⁶³Pinagtatawanan naman at hinahampas si Jesus ng mga nagbabantay sa

kumikilos ang Diyos sa isang mahiwagang paraan sa pagpapalakas-loob, pagtuturo at pagpaparusa... Ipinaaalala sa atin ng anghel na ito ang dumating para palakasin ang loob ni Elias (1 H 19:4). Dapat nating maintindihan na binigyan ng Diyos si Jesus sa mga sandaling iyon ng supernatural na tulong pagkat kung wala ito’y tiyak na mauubusan siya ng lakas bilang tao.

Pinawisan siya ng dugo. Alam ng mga doktor ang sintomas na ito at matinding tensiyon at pagdurusa ang ipinakikita nito. Ang siyentipikong pagsusuri sa tela ng Turin ay nagpapatunay sa detalyeng ito ni Lucas.

Ang oras at paraan ng pag-aresto kay Jesus ay angkop lamang sa mga gumagawa ng masama, na ibinubunsod ng Puwersa ng Kadiliman. May mga pagkakataong para bang naglaho na sa lupa ang lahat ng pag-asa at katarungan.

BAKIT NILA SIYA PINATAY?

• 54. Tungkol sa dalawang paglilitis kay Jesus na isa’y panrelihiyon at pulitikal naman ang isa pa, tingnan ang paliwanag sa Marcos 14:53.

Ang paraan ng paglilitis at paghahatol ng kamatayan kay Jesus ay di gaanong naiiba sa nangyari sa

kanya. ⁶⁴Pinirangan nila siya at tina-tanong: “Sino ang humampas sa iyo? Hulaan mo.” ⁶⁵At marami silang insultong pinagsasabi sa kanya.

⁶⁶Kinaumagahan, nagkatipon ang Matatanda ng bayan, ang mga punong-pari at mga guro ng Batas, at iniharap siya sa kanilang kapulungan. ⁶⁷Sinabi nila sa kanya: “Sabihin mo sa amin kung ikaw ang Kristo.” Sumagot si Jesus: “Kung sasabihin ko sa inyo, hindi kayo maniniwala; ⁶⁸at kung tatanungin ko kayo, hindi kayo sasagot. ⁶⁹Pero mula ngayon, *uupo ang Anak ng Tao sa kanan ng Kapangyarihan ng Diyos.*”

⁷⁰Sinabi nilang lahat: “Kung gayon, ikaw ba ang Anak ng Diyos?” Sumagot si Jesus: “Sinasabi ninyo; ako nga.”

⁷¹Sinabi nila: “Ano pang patotoo ang hanapin natin? Tayo na mismo ang nakarinig sa sarili niyang bibig.”

Si Jesus sa harap ni Pilato

(Mt 27:1; Mk 15:1; Jn 18:28)

23 ¹At tumindig silang lahat at dinala si Jesus kay Pilato. ²Doon nila siya sinimulang paratangan: “Napatunayan naming ginugulo ng taong ito ang aming bayan; tumututol siya sa pagbubuwis sa Cesar at sabi niya’y siya ang Kristong Hari.”

³Tinanong siya ni Pilato: “Ikaw ba ang Hari ng mga Judio?” Sumagot si Jesus: “Ikaw ang nagsasabi.” ⁴Nagsalita si Pilato

sa mga punong-pari at sa mga tao: “Wala akong nakikitang kasalanan sa taong ito.”

⁵Pero nagpumilit sila at sinabi: “Nangangaral siya sa buong lupain ng mga Judio at ginugulo ang bayan. Galing pa siya sa Galilea at ngayo’y narito na siya.”

⁶Nang marinig ito ni Pilato, itinanong niya kung taga-Galilea nga ang tao.

⁷Nang malaman niya na tagaroon si Jesus at saklaw ni Herodes, ipinadala niya siya kay Herodes na nagkataon namang nasa Jerusalem din nang mga araw na iyon.

⁸Tuwang-tuwa si Herodes nang makita niya si Jesus dahil matagal na niya itong gustong makita; marami ang nabalitaan niya tungkol kay Jesus at umaasa siyang gagawa ito ng himala sa harap niya. ⁹Kaya matagal niyang tinanong si Jesus pero hindi ito sumagot.

¹⁰Naroon naman ang mga punong-pari at mga guro ng Batas, at walang tigil na nagpaparatang sa kanya. ¹¹Pagkatapos ay hinamak at ininsulto si Jesus ni Herodes at ng kanyang mga sundalo. At ipinabalik niya siya kay Pilato matapos bihisan ng damit-hari. ¹²At sa araw ring iyon naging magkaibigan sina Herodes at Pilato na dating magkaaway.

¹³Tinawag ni Pilato ang mga punong-pari, ang Matatanda at ang bayan, ¹⁴at sinabi sa kanila: “Iniharap ninyo sa akin ang taong ito na parang isang nanggugulo sa bayan. Pagkatanong ko ngayon sa

maraming aktibo at martir na Kristiyano. Hindi kailanman krimen sa alinmang bansa ang higit na pagpapahalaga sa pakikitungo sa mga dukha at pagtuturo sa mga taumbayan upang maging malaya sila at responsable. Subalit sapat nang dahilan ito sa anumang panahon para maghatid ng mga pag-uusig.

Nabanggit na natin na nangaral si Jesus sa gitna ng napakahirap na sitwasyon dahil nasakop ang kanyang bansa ng mga manlulupig na Romano kayat anumang mensahe niya tungkol sa kalayaa’y pinagdududahang subersibo.

Tiyak na sobra-sobra ang mga dahilan para mahuhi kay Jesus ang mga tao. Pero itinatala ng Ebanghelyo na sa pinakamahalagang bahagi ng kanyang aral nakatuon ang mga akusasyon sa kanya. Hinatulan nila si Jesus sapagkat hangad niyang

magpakadiyos: *uupo sa kanan ng Diyos ang Kristong Anak ng Diyos sapagkat sa totoo’y galing siya sa Diyos.*

Ang mga punong pari noo’y galing sa mayayamang angkan na nag-aagawan sa puwesto dahil mapakikinabangan nila ang pera ng Templo. Kilala si Anas at ang kanyang mga anak (at ang kanyang manugang na si Caifas) sa pagpapatahimik sa mga protesta sa pamamagitan ng mga batuta ng kanilang mga guwardiyang bumubuo ng isang ilegal na grupong militar. Lumalabas sila ritong kahanay ng mga Pinuno ng mga Judio o Mga Matatanda na mula sa pinakamayayamang angkan.

• **23.1** Ayaw hatulan ni Pilato si Jesus, isang dahilan nito ang pagkapoot niya sa mga paring Judio

kanya sa harap ninyo, wala akong nakitang batayan ng inyong mga paratang sa kanya. ¹⁵At ni si Herodes, haya't ipinabalik niya siya sa akin. Maliwanag na walang nagagawa ang taong ito para hatulan ng kamatayan. ¹⁶Kaya pakawalan ko siya matapos maipahagupit."

• ¹⁸Pero sabay-sabay na nagsigawan ang mga tao: "Patayin ang taong iyan at si Barabbas ang pakawalan!" ¹⁹Ibinilanggo ang taong iyon dahil sa pagpatay at sa isang pag-aalsang nangyari sa lunsod.

²⁰Gusto ni Pilatong pakawalan si Jesus kaya muli siyang nagsalita sa kanila. ²¹Pero nagpatuloy sila sa pagsigaw: "Ipako siya sa krus, ipako siya sa krus!" ²²Ikatlong beses niyang sinabi sa kanila: "Anong masama ang ginawa niya? Wala akong nakitang dahilan para ipapatay siya. Kaya ipahahagupit ko siya at pakawalan."

²³Pero patuloy silang sumigaw nang malakas at hininging ipako siya sa krus at lalo pang lumakas ang kanilang sigawan. ²⁴Kaya ipinasya ni Pilato na gawin ang kanilang hinihingi. ²⁵Pinakawalan niya ang taong kanilang hinihingi na nabilanggo dahil sa paghihimagsik at pagpatay, at ipinaubaya si Jesus sa kanilang kagustuhan.

kaya ipinadala niya si Jesus kay Herodes. Sa pagsusuot kay Jesus ng damit-hari, itinuring siya ni Herodes na isang baliw na nagpapanggap na hari.

Sa araw ding iyon naging magkaibigan sina Herodes at Pilato. Sapagkat sa kabila ng kanilang pagkakaiba, nakita nilang kabilang sila sa iisang klase ng mga taong may kapangyarihan para paglaruan ang buhay ng isang karaniwang tao.

• 18. Malamang na isang terorista si Barrabas na nanggugulo sa mga Romanong maniniil. Namumuhi sa gayong klase ng tao ang mga punongparing naghahangad magkaroon ng kapayapaan sa mga Romano. Pero sila pa ang humimok sa bayan na hingin ang kalayaan ni Barrabas. At pinakinggan naman sila ng bayan kahit na namumuhi ang mga ito sa mga pari. Kaya pumalpak tuloy ang plano ni Pilato – gusto sana niyang palayain si Jesus.

Ang daan ng krus

(Mt 27:32; Mk 15:16)

²⁶Nang dalhin siya nila, pinilit nila ang isang nagngangalang Simon na taga-Cirene na galing sa bukid at ipinapasan dito ang krus para dalhing kasunod ni Jesus.

• ²⁷Napakaraming tao ang sumusunod sa kanya, kasama ang mga babaeng nananaghoy at tumatangis dahil sa kanya. ²⁸Lumingon sa kanila si Jesus at sinabi: "Mga kababaihan ng Jerusalem, huwag ako ang inyong iyakan kundi para sa inyong mga sarili at sa inyong mga anak kayo umiyak. ²⁹Sapagkat palapit na ang panahon na sasabihin: 'Mapapalad ang mga baog, ang mga babaeng di nagkaanak at mga dibdib na di nagpasuso.' ³⁰At sasabihin nila sa mga bundok, '*Bumagsak kayo sa amin,*' at sa mga burol, '*Tabunan ninyo kami.*' ³¹Sapagkat kung ganito ang ginagawa sa kahoy na sariwa, ano pa kaya ang gagawin sa tuyo?"

³²Dinala ring kasama ni Jesus ang dalawa pang kriminal para bitayin. ³³Dumating sila sa lugar na tinatawag na Kalbaryo, at doon nila siya ipinako sa krus kasama ng mga kriminal, isa sa kanan at isa sa kaliwa. ³⁴(At sinabi ni Jesus: "Ama, patawarin mo sila sapagkat

• 27. *Ano pa kaya ang gagawin sa tuyo?* Itinuro ni Jesus na mabunga ang sakripisyong tinatanggap; pero ipinagdadalamhati niya sa mga sandaling iyon ang mga walang-saysay na pagdurusa ng isang bayang pinalampas ang pagkakataon at mawawasak dahil sa sarili nilang kagagawan.

Para rin sa lahat ng nagpapawalang-saysay sa dugo ni Kristo para sa kanilang sarili ang salitang ito.

Si Lucas lamang ang tanging ebanghelistang nagbibigay-pansin sa pakikiramay na ito ng napakaraming tao, lalo na ng mga babae. Taliwas sa pagpipilit ni Mateo sa pananagutan ng bayang Judio, gusto namang bigyang-diin ni Lucas na marami ang napukaw ng hatol kay Jesus. Ipinaaalaala ng mga salita ni Jesus ang sinabi na niya tungkol sa pagkawasak ng bayang Israel (Mc 13).

hindi nila nalalaman ang kanilang ginagawa.”) At *pinaghati-hatian sa sugal ang kanyang mga damit*.

³⁵Naroon ang mga tao na nakatingin. Pinagtatawanan naman siya ng mga pinuno: “Nailigtas niya ang iba, iligtas din niya ngayon ang kanyang sarili kung siya ang Kristo, ang Hinirang.”

³⁶Pinagtawanan din siya ng mga sundalong lumapit para painumin siya ng alak na may halong suka. ³⁷Sinabi nila: “Kung ikaw ang Hari ng mga Judio, iligtas mo ngayon ang iyong sarili.” ³⁸May nakasulat nga sa wikang Griyego, Latin at Hebreo sa kanyang ulunan: “Ito ang Hari ng mga Judio.”

• ³⁹Ininsulto rin siya ng isa sa mga kriminal na nakapako sa krus: “Di ba’t ikaw ang Kristo? Iligtas mo ang iyong sarili pati kami.” ⁴⁰Pero pinagsabihan ito ng isa pang kriminal: “Wala ka bang pitagan sa Diyos, ikaw na gayon ding pagdurusa ang dinaranas?” ⁴¹At bagay ito sa atin sapagkat tinatanggap lamang natin ang nararapat sa ating mga ginawa. Ngunit wala naman siyang nagagawang masama.” ⁴²At sinabi pa niya: “Jesus, alalahanin mo ako pagdating mo sa iyong kaharian.” ⁴³Sumagot si Jesus: “Talagang sinasabi ko sa iyo: sa araw ring ito, makakasama kita sa Paraiso.”

⁴⁴Nang mag-aalas dose na, nagdilim sa buong lupain hanggang alas tres –

⁴⁵naglaho ang araw. At napunit naman sa gitna ang kurtina ng Templo. ⁴⁶Malakas na sumigaw noon si Jesus: “Ama, sa mga kamay mo ipinagkakatiwala ko ang aking espiritu.” At pagkasabi nito, nalagot ang kanyang hininga.

⁴⁷Nang makita ng kapitan ang nangyari, ipinahayag niya ang katotohanan; sinabi niya: “Talaga ngang matuwid ang taong ito.” ⁴⁸Umuwi naman ang lahat ng nagkakatipon sa panooring ito, na dinadagukan ang kanilang dibdib pagkakita sa nangyari. ⁴⁹*Nakatayo sa malayo ang lahat niyang kakilala* pati ang mga babaeng sumunod sa kanya mula sa Galilea, at nasaksihan nila ang lahat ng ito.

⁵⁰May isang lalaki na nagngangalang Jose, kagawad siya ng Sanhedrin; isa siyang taong butihin at matuwid. ⁵¹Hindi siya sumang-ayon sa pasya at gawa ng iba. Hinihintay ng lalaking ito na taga-Arimatea na bayan ng Juda ang kaharian ng Diyos. ⁵²Kaya humarap siya kay Pilato at hiningi ang katawan ni Jesus. ⁵³Ibinaba niya ito at binalot sa telang linen, at saka inilagay sa isang libingang inuka sa bato na hindi pa napaglilibingan ng sinuman.

⁵⁴Araw ng Paghahanda noon at nagsi-simula na ang Araw ng Pahinga. ⁵⁵Sumunod kay Jose ang mga babaeng naglakad mula sa Galilea na kasama ni Jesus. Tiningnan nila ang libingan at ang pagkakalagay sa kanyang katawan. ⁵⁶At

• 39. Inilagay ng mga pinuno ng mga Judio si Jesus sa dapat nitong kalagayan, dahil ipinasya nitong pasanin ang ating mga kasalanan. Tiningnan ng dalawang lalaki ang dumating para makibahagi sa kanilang kapalaran at mamamatay na kasama nila.

Makakasama kita sa Paraiso. Ano ba ang Paraiso? Kulang tayo sa tamang mga salita para sabihin kung ano ang kabilang buhay. Sa panahon ni Jesus, inihambing ng mga Judio ang Lugar ng Mga Patay sa isang malawak na lupaing nahahati sa mga rehiyong pinagbukod-bukod ng di-malalampasang mga harang. Ang *impiyerno* ang isa sa mga rehiyong iyon, reserbado ito para sa masasama at walang makalalabas mula roon. Iba naman ang *Paraiso* kung saan makakapiling ng mabubuti ang mga unang ninuno ng

banal na bayan na naghinihintay sa panahon ng pagkabuhay.

Makakasama kita, ang sabi ni Jesus, na ibig sabihin’y kasama ng Tagapagligtas na sa loob ng isang araw at kalahati’y nasa kapayapaa’t kagalakan ng Diyos bago mabuhay. Binibigyang-kapanatagan tayo ng pangungusap na ito tungkol sa ating kapalaran pagkamatay natin, kahit na hindi natin malalaman kung ano ang mangyari sa atin bago ang Muling Pagkabuhay. Hindi tayo makadarama ng pamamhid o titigil sa pag-iral gaya ng sinasabi ng ilan kundi mapapasaatin ang lahat, kapiling si Jesus na dumating para makibahagi sa kamatayan at pamamahinga ng kanyang mga kapatid (tingnan Fil 1:23 at Pag 14:13).

saka sila umuwi at naghanda ng mga pabango at mira. At nagpahinga sila sa Araw ng Pahinga, ayon sa kautusan.

Nabuhay ang Panginoon

(Mc 16:8; Mt 28:1)

24 • ¹Sa unang araw ng sanlinggo, maagang-maagang nagpunta sa libingan ang mga babae, dala ang mga pabangong inihanda nila. ²Nang makita nilang naigulong na ang bato sa libingan, ³pumasok sila pero hindi nila nakita roon ang katawan ng Panginoong Jesus.

⁴At habang nalilito sila dahil dito, dalawang lalaking may nakasisilaw na damit ang napakita sa kanila. ⁵Sumubsob sa lupa ang mga babae sa takot ngunit kinausap sila ng mga ito: “Bakit sa piling ng mga patay ninyo hinahanap siyang nabubuhay? ⁶Wala siya rito, binuhay siya. Alalahanin ninyo ang sinabi niya sa inyo nang nasa Galilea pa siya: ⁷‘Kailangang ibigay ang Anak ng Tao sa kamay ng mga makasalanan, ipako sa krus at mabuhay sa ikatlong araw.’” ⁸At naalaala nila ang sinabi ni Jesus.

⁹Pagbabalik nila mula sa libingan, ibinalita nila ito sa Labing-isa at sa lahat.

• **24.1 Ang Panginoong Jesus.** Panginoon ngayon si Jesus. Sa paggamit sa titulong ito na bihira sa ibang bahagi ng Ebanghelyo pero madalas gamitin sa mga unang taon ng Iglesya, ipinakikita sa atin ni Lucas na ang Jesus na Muling Nabuhay ay pumasok na sa isang uri ng buhay na kaiba sa kanyang mortal na buhay. Alalahanin natin ang mga sumusunod:

1) Wala isa man sa mga Ebanghelyo ang naglalarawan sa pagkabuhay ni Jesus: isa itong pangyayari na hindi makikita.

2) Sa dalawang bagay nasasalalay ang pangangaral ng mga apostol tungkol kay Jesus na Muling Nabuhay: ang libingang walang laman at ang mga pagpapakita (tingnan ang paliwanag sa Mt 28:1).

3) Bago sinulat ang mga Ebanghelyo, may lista na ng mga pagpapakitang ibinibigay ang unang sulat ni Pablo sa mga taga-Corinto noong taong 57 (1 Cor 15:3).

4) Kahit nagkakaisa ang apat na Ebanghelyo tungkol sa mahahalagang bagay, nagkakaiba naman sila sa pagkakasunod ng mga pagpapakita ni Jesus at sa mga lugar na pinangyarihan ng mga ito. Walang binabanggit si Lucas tungkol sa mga pagpapakita sa Galilea samantalang ipinahihiwatig naman ni Mateo

¹⁰Sila sina Maria Magdalena, Juana at Mariang ina ni Jaime. At gayon din ang sinabi sa mga apostol ng iba pang mga babaeng kasama nila. ¹¹Pero hindi sila naniwala sa kanila kundi inakala nilang guniguni lamang ang lahat ng ito. ¹²Gayon pa man, tumindig si Pedro at tumakbo sa libingan; yumuko siya at ang mga telang linen lamang ang nakita, at umuwing nagtataka sa nangyari.

Ang daan pa-Emmaus

(Mc 16:12)

• ¹³Nang araw ring iyon, dalawa sa mga alagad ang naglalakad pa-Emmaus na isang nayong mga labinlimang kilometro mula sa Jerusalem. ¹⁴Pinag-uusapan nila ang mga nangyari. ¹⁵Sa kanilang pag-uusap at pagtatalakayan, lumapit si Jesus at nakisabay sa paglakad nila ¹⁶pero parang may kung anong hadlang sa kanilang mga mata at hindi nila siya nakilala.

¹⁷Tinanong niya sila: “Ano ba ang pinag-uusapan ninyo sa daan?” Tumigil silang mukhang malungkot. ¹⁸Sumagot ang isa sa kanila na nagingalang Cleofas: “Bakit, mukhang ikaw lang ang

na sa Galilea nangyari ang lahat ng importante at doon din naganap ang Pag-akyat sa langit. Inilalahad naman ni Pablo ang isang pagpapakita kay Pedro pero wala siyang binabanggit na pagpapakita kay Maria Magdalena. Medyo nililinaw ng isang malalim na pag-aaral sa mga tekstong ito ang mga di-pagkakatugmang ito: ayaw nilang sabihin ang lahat, at kung minsa’y mas gusto nilang baguhin ang mga detalye tungkol sa lugar o panahon ng pangyayari para iakma sa hinihingi ng kanilang libro at para na rin sa pagtuturo.

5) Tungkol naman sa pag-akyat ni Jesus, hindi ito isang “biyahe” ni Jesus sa langit. “Nasa langit” na siya o nakibahagi na sa Luwalhati ng Ama mula pa sa sandali ng muli niyang Pagkabuhay. Pinakahuli lamang sa mga pagpapakita ni Jesus ang Pag-akyat sa langit (tingnan ang paliwanag sa Mga Gawa 1:9).

• 13. Pauwi lamang ang dalawang alagad na ito para bumalik sa kanilang trabaho matapos maglaho ang kanilang mga pag-asa. Pero nakaugalian nang tawagin silang “*mga manlalakbay*” ng Emmaus.

Bayang naglalakbay ang bayang Judio, ang bayang Israel dahil hindi sila kailanman nagkaroon ng pagkakataong magpahinga sa daan. Napakaraming

kaisa-isahan sa Jerusalem na di alam ang mga nangyari roon nitong mga ilang araw?”

¹⁹Itinanong niya: “Ano?” Sumagot sila: “Tungkol kay Jesus na taga-Nazaret. Sa paningin ng Diyos at ng buong baya’y isa siyang propetang makapangyarihan sa gawa at salita. ²⁰Ngunit isinakdal siya ng aming mga punong-pari at mga pinuno para mahatulang mamatay at ipinako siya sa krus. ²¹Umaasa pa naman kaming siya ang tutubos sa Israel ngunit ikatlong araw na ngayon mula nang mangyari ang lahat ng ito.

²²Sa totoo’y ginulat kami ng ilang ba-baeng kasama namin. Maaga silang pumunta sa libingan ²³pero hindi nila nakita ang kanyang katawan kaya dumating sila at sinabi sa amin na nakakita pa raw sila ng aparisyon ng mga anghel na nagsabi sa kanila na buhay siya. ²⁴Nagpunta rin sa libingan ang ilan sa amin at natagpuan

nga nila ang sinasabi ng mga babae pero hindi nila siya nakita.”

²⁵Sinabi sa kanila ni Jesus: “Mga hindi makaunawa at mapupurool ang isip para maniwala sa lahat ng ipinahayag ng mga propeta. ²⁶Di ba’t kailangang magdusa nang ganito ang Mesiyas bago pumasok sa kanyang Luwalhati?” ²⁷At sinimulan niyang ipaliwanag sa kanila ang lahat ng sinasabi ng Kasulatan tungkol sa kanya, mula kay Moises hanggang sa lahat ng Propeta.

²⁸Nang malapit na sila sa nayong puntedahan nila, parang magpapatuloy pa siya ng paglakad. ²⁹Pero pinilit nila siya: “Manatili kang kasama namin dahil dapit-hapon na at lumulubog na ang araw.” Kaya pumasok siya at sumama sa kanila. ³⁰Nang nasa hapag na siyang kasalo nila, kumuha siya ng tinapay, nagpuri at piniraso ito at ibinigay sa kanila.

³¹At noo’y nabuksan ang kanilang mga

yugto meron ang kanilang paglalakbay: ang paglabas mula sa Ehipto, ang pagsakop sa Lupa, ang mga pakikipaglaban sa mga mananakop, ang pagbubuo sa isang kulturang base sa relihiyon. Lagi na lamang nilang iniisip na malulutas ang kanilang problema sa oras na marating nila ang kanilang minimithi. At lagi rin naman nilang dapat na makitang sa mas malayo pa sila dinadala ng daan.

Mga manlalakbay din si Cleofas at ang kanyang kasamahan dahil sa pagsunod nila kay Jesus na inakala nilang siyang *tutubos sa Israel*. Pero sa huli’y kamatayan lamang ni Jesus ang nangyari. At lumitaw si Jesus sa sandaling iyon, at itinuro niya sa kanila na walang makapapasok sa Kaharian nang hindi dumadaan sa kamatayan.

Cleofas (b. 18): ang asawa ni Mariang ina nina Jaime at Jose (tingnan Jn 19:25 at Mc 15:40).

Hindi nila siya nakilala (b. 16). Siguro’y iba ang itsura ni Jesus gaya ng sinasabi sa Jn 20:14 at 21:4. Ganito rin ang sinasabi ni Marcos (16:12). Pero gusto ring ipaunawa ni Lucas na ang mga mismong mata na ayaw kumilala kay Jesus ang makakakita sa kanya pag sapit nila sa pananampalataya (b. 31).

Mula kay Moises... sa lahat ng Propeta (b. 27). Alalahanin nating isang paraan ng pagtukoy sa Biblia ang salitang “si Moises at ang Mga Propeta”. Inaanyayahan sila ni Jesus na lumipat sila mula sa pananampalataya o pag-asa ng Israel para sa isang masayang hinaharap para sa buong bansa tungo sa pananampalataya mismo sa kanya sa pagtanggap sa misteryo ng pagtatakwil sa kanya at ng kanyang Pasyon.

Ang lahat ng sinasabi ng Kasulatan tungkol sa kanya (b. 27). Hindi lamang ang lahat ng tekstong nagpapahayag ng kanyang Pasyon at Pagkabuhay tulad ng Is 50; Is 52:13; Zac 12:11; Slm 22; Slm 69 ang natagpuan ni Jesus kundi lahat ng tekstong nagsasaad ng plano ng Diyos tungkol sa kasaysayan ng tao.

Ganito rin ang nangyayari ngayon sa ating mga sumasampalataya sa madalas nating pagrereklamo at pagpapakita ng kawalang-pasensya. Pero hindi tayo iniwang mag-isa ni Jesus. Hindi siya nabuhay para lamang umupo sa langit, kundi nangunguna siya sa sangkatauhang naglalakbay, at hinihila niya tayo tungo sa pinakahuling araw na makikipagtagpo siya sa atin.

Pero kasabay rin natin siyang naglalakad, at sa pagbagsak ng ating mga pag-asa, iyon naman ang sandali na nadidiskubre natin ang kahulugan ng Muling Pagkabuhay.

Kaya ginagawa para sa atin ng Iglesya ang ginawa ni Jesus para sa dalawang alagad. Una’y ibinibigay nito sa atin ang interpretasyon ng Mga Kasulatan: hindi ang makapagsaulo ng maraming teksto ang importante para maunawaan ang Biblia kundi ang madiskubre ang mga hiblang nag-uugnay sa iba’t ibang pangyayari at ang maunawaan ang plano ng Diyos tungkol sa kasaysayan ng tao. Sa unang aral niya tungkol sa Biblia, itinuro ni Jesus na *kailangang magdusa ang Kristo*.

Ipinagdiriwang din naman ng Iglesya ang Eukaristiya. Pansinin kung paanong sinasabi ni Lucas: Kumuha siya ng tinapay, nagpasalamat, pinira-piraso, ibinigay. Ang apat na salitang ito ang ginagamit ng

mata at nakilala nila siya, at nawala siya sa kanilang paningin. ³² Nag-usap sila: “Hindi ba’t nag-aalab ang ating puso nang kinakausap niya tayo sa daan at ipinali-liwanag sa atin ang mga Kasulatan?”

³³ Noon di’y tumayo sila at nagbalik sa Jerusalem. Nakita nila roon na magkakasama ang Labing-isa at ang iba nilang kasamahan. ³⁴ Sinabi ng mga iyon sa kanila: “Totoo ngang binuhay ang Panginoon at napakita siya kay Simon.” ³⁵ At isinalaysay naman nila ang nangyari sa daan at kung paano nila siya nakilala sa pagpipiraso ng tinapay.

Napakita si Jesus sa mga apostol

(Jn 20:19)

- ³⁶ Habang pinag-uusapan nila ang mga ito, tumayo siya mismo sa gitna nila (at sinabi sa kanila: “Huwag kayong matakot, sumainyo ang kapayapaan!”). ³⁷ Nagulat nga sila at natakot, at akala’y nakakakita sila ng kung anong espiritu. ³⁸ Ngunit sinabi niya sa kanila: “Bakit

kayo naliligalig at pumapasok ang alinlangan sa inyong isipan? ³⁹ Tingnan ninyo ang aking mga kamay at mga paa, ako nga siya. Hipuin ninyo ako at unawain ninyo na walang laman at mga buto ang isang espiritu, at nakikita ninyo na meron ako.” (⁴⁰ Matapos masabi ito, ipinakita niya sa kanila ang kanyang mga kamay at paa.)

⁴¹ Hindi sila makapaniwala sa labis na galak at nagtataka pa rin kaya sinabi niya sa kanila: “May makakain ba kayo rito?” ⁴² At binigyan nila siya ng isang pirasong inihaw na isda (at pulot-pukyutan). ⁴³ Kinuha niya iyon at kumain sa harap nila.

Mga huling tagubilin

- ⁴⁴ Sinabi niya sa kanila: “Sinabi ko na sa inyo ang mga ito nang kasama ninyo ako: kailangang matupad ang lahat ng nasusulat tungkol sa akin sa Batas ni Moises, Mga Propeta at Mga Salmo.”

⁴⁵ At binuksan niya ang kanilang isipan

mga sumasampalataya para tukuyin ang Eukaristiya. Makalalapit tayo kay Jesus sa pag-uusap natin at pagninilay sa kanyang salita; madarama natin ang kanyang presensya sa ating mga pagsasama-sama bilang magkakapatid, pero *nagpapakilala siya* sa ibang paraan sa pagsasalo natin sa tinapay na kanyang katawan.

- 36. Mula sa araw ng muli niyang pagkabuhay, isinilang na muli si Jesus sa maluwalhatang buhay. “Nasa Luwalhati na siya ng Ama” pero gusto niyang makapiling ang kanyang mga alagad sa iba’t ibang pagkakataon para kumbinsihin sila na hindi mas mababang klase ng buhay ang bago niyang kalagayan, na parang nagmumulto lamang siya, kundi isang “super-buhay”.

- 44. Sinasamantala ni Jesus ang mga pagtagpong ito para linawin sa kanyang mga apostol ang kahulugan ng kanyang maikli at maningning na misyon. Iniligtas niya tayo sa kasalanan, na walang iba kundi ang pagsasaayos na muli sa kasaysayan at pagbubuo ng sambayanan.

Kailangang matupad ang lahat ng nasusulat tungkol sa akin. Kailangang magkatotoo ang ibinalita ng mga propeta tungkol sa isang tagapagligtas na itatakwil ng kanyang bayan at siyang magpapasan sa kasalanan ng kanyang bayan. Anong kasalanan? Ang

mga kasalanan ng lahat siyempre, pero pati ang karahasan ng buong lipunang Judio sa panahon ni Jesus. Ang kasalananang ito ang dinala niya sa krus.

Ang totoo’y hindi lamang kay Jesus nakalaan ang daang ito ng kamatayan at muling pagkabuhay kundi pati na sa kanyang bayan. Sa mismong oras na ito, kailangang tanggapin ng Israel na sakop ng Imperyong Romano ang mamatay sa kanyang mga makamundong ambisyon: awtonomiya, pambansang dangal, ang kahigtan ng mga Judio sa ibang mga tao pagdating sa relihiyon... para muling mabuhay bilang bayan ng Diyos na nakakalat sa mga bansa at maging tagapaghatid ng kaligtasan. Pero hindi pumasok ang Israel sa daang ito kaya umaasa si Jesus na gagampanan ng kanyang Iglesya ang papel na ito: mangaral sa lahat ng bansa sa kanyang pangalan.

Pagsisisi at kapatawaran sa ngalan niya. Hindi basta pagbabagumbuhay ang pagbabalik-loob ng Kristiyano. Nangangahulugan ito ng pagbabago sa tao sa kaibuturan mismo ng kanyang sarili sa pagka-diskubre niya sa labis-labis na pag-ibig ng Diyos. Dito nagsisimula ang ating pagbabago. Pero hindi lamang ito pagwawaksi sa mga kasinungalingan, mga paglalasing at pagnanakaw. Hindi magkakatotoo ang ating pagbabalik-loob hanggang hindi natin nalalaman ang lahat ng puwersa, sagabal, kaugalian at batas na nagpapaging iresponsable at marahas sa atin, sa pagiging kasabwat natin mismo sa ganitong sitwasyon

para maunawaan nila ang mga Kasulatan. ⁴⁶Sinabi niya: “Ganito ang nasusulat: kailangang magdusa ang Mesiyas at pagkamatay niya’y buhayin sa ikatlong araw. ⁴⁷Sa ngalan niya ipahahayag sa lahat ng bansa ang pagsisisi at ang kapatwaran ng mga kasalanan – sa Jerusalem kayo magsisimula. ⁴⁸Kayo ang magiging mga saksi sa mga ito. ⁴⁹Ipadadala ko naman ngayon sa inyo ang ipinangako ng aking Ama kaya manatili

kayo sa lunsod hanggang mabihisan kayo ng lakas mula sa itaas.”

⁵⁰At lumabas sila ni Jesus hanggang sa may Betania, at itinaas niya ang kanyang mga kamay at binasbasan sila. ⁵¹At habang binabasbasan niya sila, humiwalay siya sa kanila (at dinala sa langit. ⁵²Sinamba naman nila siya.). Nagbalik sila sa Jerusalem na puspos ng galak ⁵³at lagi sila sa Templo na nagpupuri sa Diyos.

dahil sa pagkamakasarilyo at lalo na sa kaduwagan. Kaya ang pangangaral sa *mga bansa* ay nangangahulugan din ng edukasyon ng mga bansa at pati na ng buong lipunang pandaigdigang. Hindi pansampung taon lamang ni pansandaang taon.

Mga saksi kayo sa mga ito. Ang kanyang mga apostol ang ginagawa ni Jesus na mga opisyal na saksi ng kanyang Ebanghelyo at sila rin ang magpapasya sa tunay na pananampalataya.

Manatili kayo sa lunsod. Hindi dapat planuhin ng mga apostol ang pagmimisyon. Habang hinihintay nila ang oras na itinakda ng Ama para ibigay sa kanila ang *lakas na mula sa itaas*, mas mabuting ilaan nila ang

sarilyo sa pagpapalakas ng kapatiran at pagpapaalab ng damdamin ng komunidad ng mga disipulo.

Ipadadala ko sa inyo ang ipinangako ng aking Ama. Wala nang hihigit pa sa pagpapahayag ni Jesus sa kanyang makadiyos na kapangyarihan at sa kaisahan ng tatlong persona ng Diyos.

Humiwalay siya. Ito ang pinakahuli sa mga pagpapakita ni Jesus sa grupo ng mga alagad.

At dito nagwawakas ang unang aklat ni Lucas. Mababasa natin ang pangalawa niyang libro, ang Aklat ng Mga Gawa ng Mga Apostol, kasunod ng mga Ebanghelyo. At nagsisimula iyon kung saan nagtatapos ang Ebanghelyong ito.